

apΘkrif

apokrif

„
egy eltört orr
”

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

VII. évfolyam, 3. szám
2014. ősz

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám *(vers)*

Főszerkesztő-helyettes

Tarcsay Zoltán

Szerkesztők

Torma Mária *(próza)*
Reichert Gábor *(kritika)*
veress dani *(kép)*
Murzsa Tímea *(Apokrif Online)*

Spiritus rector

Fráter Zoltán

•

Munkatársak

Gál Soma *(szerkesztőségi asszisztens/pr)*
Radnóty Zoltán *(tördelés/design)*
Evellei Kata *(szöveggondozás)*

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda

Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2014 Az Apokrif 2014/3. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Molière

Amphitryon (Khaled-Abdo Szaida és Szálinger Balázs fordítása, részlet) 7

Tarcsay Zoltán

Por, A harmadik eljövétel 11

Németh Tamás

Szilánkok 13

G. István László

A repülő szőnyegből 15

Kerber Balázs

Kései vonulás 29

Mohácsi Balázs

máskor béke, gondolat, ablakos 30

Hyross Ferenc

Súly és tömeg, 4/6 32

Kötter Tamás

Buonasera 36

Látószög

Urbán Csilla • „Az Amphitryon magánéleti darab és a

kisemberekről szól”

(Interjú Szálinger Balázssal)..... 48

veress dani • Zsírkrétaolaj és napittas flegma

(Csató József festészetéről)..... 52

Látótávolság

- Mizsur Dániel** • *A „megszabadulás” ambivalenciája és a történet nélküli személyiség*
(Fehér Renátó: *Garázsmenet*) 56
- Páji Gréta** • *„...felszámolódnak beszélt nyelveken zörgő frázisok...”*
(Tinkó Máté: *Amíg a dolgok rendeződnek*) 62
- Smid Róbert** • *Milyen hangot adnak ki a prémes kiborgok?*
(Tóth Kinga: *All Machine*) 66
- Balogh Ákos** • *A pörköltzsaft és Amor találkozása a konyhaasztalon*
(Bíró Zsófia: *A boldog hentes felesége*) 72

Illusztrációk

E számunkat Csató József olajfestményei illusztrálják.

A borító A kékszemű festőfiú című kép (2011, olaj, vászon, 60 × 55 cm), illetve a Csendélet előtt című triptichon részletének (2014, olaj, vászon, 30 × 50 cm) felhasználásával készült.

Csató József: *Hagyomány*, 2011
olaj, vászon, 123 × 115 cm

Amphitryon

(részlet)

I. felvonás

I. jelenet

SOSIAS

Ki az, mi az? Na most összeszartam magam.

Hahó, uram, békével jöttem!

Ki mászkál már ilyen időben?

Csak akinek két anyja van.

Fönt fürdenek a dicsőségben,

S a pezsgőből ez jut nekem.

Úgy van, járjam az éjszakát.

Ha volna szíve vagy sajnálna legalább,

Akkor is kizavar, hogy kússzak a sötétben?

„Húzzál haza, mondd el a csatát!”

Győzött, oké, hazajön szépen,

Nem ér rá reggelig a dolgot elmesélnem?

Ej, Sosias, hogy ezt kell látnod!

Minden nap új rabságba hull,

S annál nagyobb a szolgaságod,

Minél hatalmasabb az úr!

Elvárják, hogy amit az ég csak megteremtett,

Értük áldozza fel magát:

Hozhat havat a szél vagy bármi veszedelmet,

Hogy számít ez, tőlük ne várd.

Húsz év áldozatos szolgálat,

Ha ők mérik meg, mit sem ér,

Minden ok nélkül ordibálnak,

Ha épp úgy hozza a szeszély.

Sohasem futunk ki alóluk,
Ösztönös tisztelet mossa át az agyunk,
Nekünk elég, ha csak mások azt hiszik rólunk,
Hogy boldogok vagyunk.
Az ész azt mondja, hogy vonulj nyugdíjba gyorsan,
S a szív rávágja, hogy annál is hamarabb,
De mágnes ül minden főúri szóban,
Hatnak a dicsérő szavak:
Megtisztelve vagyunk, nem is lehetnénk jobban.
És amíg léteznek urak:
A lábuk előtt, helyünk ott van.
Jól van, eloszlott a sötét,
Múlik a félelem, és a házat is látom.
Még előtte meg kéne állnom,
Lássam, hogy megy-e a beszéd.
Elmondom ügyesen, hogy mi volt a csatában,
Alkméné meg hallgatni fog,
Mondjuk hogy a francba csináljam,
Ha egyszer én se voltam ott?
Mindegy, csíhi-puhi, zaj... meg az, hogy por van,
Kiabálás, ölés, halál meg ilyenek,
Volt sok tudósító, aki nyilvánvalóan
Csata közelébe se ment.
Jó. Hogy minden remekül menjen,
Lejárom a jelenetet.
Ez a terem, majd itt fogadnak engem,
Itt a lámpa, neki jelentem,
Amit majd kell. Jól van, mehet.

(leteszi a lámpát a földre)

Úrnóm! Amphitryon, a nagy király, a... férj...
(Menni fog ez!), aki... nagyon szerelmes önbe,
Engem küldött ide azért,
Hogy itt elmondjam azt, hogy most már hazajönne,

Meg hogy győzött, meg azt, hogy lassan hazatér.
„Köszönöm, drága Sosiasom!
Kedves tőled! Hogy vagy? Aggódtam ám!”
 Ennél megtisztelőbb, úrnóm, nincs is talán,
 Nincs is nagyobb kegy a világon!
 (Ezt bírni fogja...) *„Az uram, Amphitryon?”*
 Úrnóm, ő a dicsőség katonája,
 A dicsőségnek állt nemes szolgálatába!
 Jól van, erről is biztosíthatom.
„Mikor jön, hogy szeresse hitvesét?”
 Hát a lehető legkorábban.
 De úrnóm, még a „most”, az se volna elég,
 Akkora szerelem van a maga urában.
 (Anyám!) *„Mégis milyen állapotban van, és*
Mit tesz, mit mond, ugyan szánjad már meg a lelkem!”
 Nem kenyere a fecsegés,
 Viszont mikor beszél, az ellenség remegjen!
 (Ó, ha tudnám, ezek hogy jönnek a fejembe.)
„S a lázadók? Ne hagyd abba, beszélj, beszélj!”
 Végük! S ami maradt, azzal játszik a szél.
 Szétcsaptuk őket százba meg ezerbe.
 A vezérük sem él, csak élt,
 A városuk sem az övék, mert a miénk,
 A kikötő a mi dicsőségünket zengte.
„Micsoda győzelem! Ezt ki gondolta volna!
De most, kis Sosias, halljam részletesen!”
 Elmondom én, ha kell, és bár finoman szólva
 Vihetnék én dicsekvést is a szóba,
 De nem illik, nem is teszem.
 Elmesélem. Akkor haladjunk.
 Mi itt vagyunk, és erre van
 A városuk, az meg olyan...
 Hát egy város, mint Théba mondjuk.
 Nézze, itt van ez a folyó,
 A mieink itt táboroztak.

Van ez a rész, itt látható
Az a sok ellenséges osztag.
Itt vártak egy magaslaton
A gyalogosok. Kicsit följebb,
Ja, nem! lejjebb, de nem nagyon:
A lovasok, ők lóval jöttek.
Szépen elmondtuk a harc előtti imákat,
Megvolt minden parancs, hallottuk a jelet,
S azt gondolva talán, hogy a hátunkba vágthat,
Akkor háromfelé vált a lovassereg,
De aztán összeállt nekik, hogy ez így nem megy.
És most fogom elmondani,
Az előőrseink milyen jól helyezkedtek,
Innen az ellenség íjászaí,
Onnan a magja a seregnek.

MERKÚR *(be)*

Most a saját hülye fejével,
Odategyek, lefejelem!
Ezek itt bent nem is hallják a szerelem
Hangját – mert ez itt csörtet éjjel.

SOSIAS *(fél)*

Jól van, jól van, nyugodj le, szívem,
Semmi se volt: a szél zaja.
Semmi bonyodalom nem kéne legyen itten.
Úrnőm, folytatom, csak érjek haza!

Khaled-Abdo Szaida és Szálinger Balázs fordítása

Por

Hazafelé indult el a szélben,
időnként visszafordult eltökélten,
majd útja sárgás, bagószagú nénik
recsegő birodalma felé vitt,
akik róla beszéltek múlt időben,
de ő nem, csak néha nézett rájuk,
a tömegben, várta, hátha átjut,
hogyan meglássa még egyszer a medret,
ahol a semmibe meredhet,
és figyelje, hogy kering a csönd
ott fönt, a száraz szemekben
hogyan ropog a homok,
és hogyan ül meg mindenben
a por.

A harmadik eljövétel

hazafelé indult el csoszogva
a forró porban talpa sercegett
ásítózva nézte, mi megy közben

a kergetőző süket sólymokat
s hogy hogyan farag koporsót magának
az önmagától terhes szűz világ
de most a szín átváltozott sietve
fontoskodó szfinxek cammogtak erre
papírmasé homokdúnék között
valami megváltást is emlegettek
egy költő ekkor fontos verset írt
de elfáradt és meghalt hirtelen
a szörnyek közben egymást is megették
a többit meg a feledés lenyelte
csak hogy jött egy újabb felvonás
a dolgok megint kezdtek szétlazulni
és eljövetelekről sugdolóztak

s ő oroszlánhátsóját megvakarva
úgy döntött, nem ér ennyit az egész
és jobb lesz, hogyha inkább visszafordul

Szilánkok

Egy emlékezetes júliusi éjjelen, másodikán, tizenegy óra harmincnyolc perckor egy meglazult utcaó, miután háromszázötvenhét évig és negyvennégy napig szolgált ebben a szerepkörben, végre beteljesítette rendeltetését.

Ugyanebben a pillanatban ifj. Harmath Zoltán, aki tizenegy éves kora óta készült rá, hogy kilopja a szamothrakéi Nikét a Louvre-ból, majd kis idő múlva visszalopja ugyanoda, akkurátusan feltörte crème brulée-je tetejét, és behallgatott a viharba.

Még nem jött el az ő ideje.

Ugyanezen az éjszakán Hervé és Fabien Marchand, akik semmit sem akartak kilopni, de még kevésbé visszalopni, életük legkülönösebb lehetőségével szembesültek.

Ugyanezen az éjszakán, pedig sok is ez egy éjszakára, Mathieu Rousselet őrmester harmadfokú égési sérüléseket szerzett az alkarjára, így aztán utolsó bevetésén az említett rangban hozzájutott azokhoz a külső jegyekhez, amelyeket megközelítőleg három évtized múlva virgonc unokáinak, a kis Andrének és Dorothée-nak fog muto-gatni.

De nagyon előreszaladtunk.

Ifj. Harmath Zoltán mindössze hétéves volt, amikor 1993. szeptember 18-án este, alig valamivel hét óra után életében először láthatta a szamothrakéi Nikét egy képeskönyvben, de az semmilyen hatást nem tett rá.

Csaknem két évre volt szükség, hogy ők ketten újra szembesülhessenek, de ifj. Harmath Zoltán egykedvűen továbblapozott, mivel a könyvet egyébként is csak unaloműzésként vette elő az édesanyja, id. Harmath Zoltánné szül. Novák Anita harminchatodik névnapján rendezett családi összejövetelen.

Csató József: *Dinnyék*, 2009
olaj, vászon, 100 × 70 cm

Kijelenthető, hogy ifj. Harmath Zoltánnak már ekkor sem volt érzéke a szobrászathoz.

Sőt, ifj. Harmath Zoltánnak tulajdonképpen semmilyen művészethez nem volt érzéke.

Érdeemes ezt észben tartani és feleleveníteni akkor, amikor majd biztonsági rendszerekről, oldatokról, bravúros gépekről, de legfőképpen a szamothrakéi Nikéről lesz szó – ezt akarta ugyanis ifj. Harmath Zoltán ki-, majd belopni a Louvre-ból, majd a Louvre-ba, egészen tizenegy éves kora óta, de nem azért.

Pontosan tizenegy héttel id. Harmath Zoltánné szül. Novák Anita harminchatodik névnapja és az ennek megünneplésére rendezett családi összejövetel után a sajtó megtelt egy rendkívül híres festő rendkívül értékes és rendkívül ocsmány képének elrablásával, ez azonban nem tartott sokáig, mert a képet három napon belül megtalálták, rablóstul.

Ifj. Harmath Zoltán kilencéves volt ekkor, és – mint a kilencévesekét általában – megragadta a fantáziáját a rablás: ekkor határozta el, hogy egy szép napon el fog valamit lopni valahonnan, de aztán vissza is lopja, és közben semmilyen nyomot nem hagy, a rendőrök meg csak vakarják majd a fejüket, hogy ez meg hogy lehetséges, hiszen roppantul biztonságos helyről van szó, ahová nem hogy be-, de ahonnan még kilopni se nagyon lehet semmit, pláne úgy, hogy még a rendőrség se tudja, hogy ez meg hogy lehetséges.

Végül is 1997. augusztus 8-ától vált biztossá, hogy éppen a szamothrakéi Niké lesz az a valami, és a Louvre lesz a valahonnan, de ez utóbbi már csak az előbbiből következett.

Előtte ifj. Harmath Zoltán, nem kis elszántságról téve tanúbizonyságot, nyolcszázhuszonnégy képeskönyvet, háromszázötvennégyezer-harmincnyolc oldalt lapozott át, ami hatvankilenc nap, kilenc óra és tizenhét perc tiszta időt vett el az ifjúságából, de legalább megtalálta azt a célt, ami értékben, védettségben, méretben és egyáltalán – a nehézség

minden egyéb tényezőjében megfelelt egy olyan formátumú tolvajnak, amilyen majd belőle válik, természetesen.

Itt kell megjegyeznünk, hogy mindeközben megszületett Hervé, majd ötvenegy perccel később Fabien Marchand, akik azon a bizonyos július 2-ai éjjelen, tizenegy óra harmincnégy perckor majd életük legkülönösebb lehetőségével fognak szembesülni, és mindketten egészségesek voltak, noha Fabien sokat késlekedett a sírással.

Id. Harmath Zoltánné szül. Novák Anita, aki jogilag és biológiailag egyaránt ifj. Harmath Zoltán édesanyja volt, minden este kakaót csinált a fiának, és a gondoskodás egyéb jeleit is rendszeresen mutatta, ezért aztán ifj. Harmath Zoltán leginkább azt sajnálta, hogy őt el kell hagynia, de a 2003 pünkösdjére elkészült terv ezt feltétlenül szükségessé tette.

A véletlen különös játéka, hogy Nicole Poujouly éppen 2003 pünkösdjén lett – legnagyobb rémületére – ivarérett.

Mivel nem tudták, hogy a szamothrakéi Niké Louvre-ból való el-, majd ugyanoda történő visszalopását tervezi, ifj. Harmath Zoltán szüleit büszkeséggel töltötte el, hogy legfeljebb gyöngécske főiskolákra várt fiuk hosszú évek kemény munkájával felvételt nyert a Műszaki Egyetem biztonságtechnikai mérnök szakára, megtanult franciául, és másodévben megcsípett egy párizsi ösztöndíjat.

És mert az ugyancsak kívül esett szülei tudásán, hogy a szamothrakéi Niké Louvre-ból való el-, majd ugyanoda történő visszalopását ifj. Harmath Zoltán egy elmés, akár egy több mázsás szobor mozgatására is képes, saját tervezésű gép segítségével óhajta megvalósítani, az szintén örömeikre szolgált, hogy a szorgalmas fiú mint mechatronikai mérnök is diplomázott.

Ezidő alatt Armand Poujouly, akiről pedig Maurice Aumont kulturális miniszter is úgy nyilatkozott – igaz, nem hivatalosan, csupán barátjával, a széles körben ismert fotóművésszel, Vincent Dissart-ral egy alapvetően jó hangulatban, de nem vita nélkül elköltött villásreggeli, miközben pillanatnyi

gondja akadt egy baguette kettétörésével – hogy kissé pipogya, kimozdíthatatlanul befészkelte magát a Louvre igazgatójának bársonyszékébe, nem utolsósorban feleségének, az ambíciózus Jeanne-nak köszönhetően.

Míg pedig Mathieu Rousselet, akinek természetesen ekkor még fogalma sem volt, hogy egyszer majd itt jut hozzá azokhoz a külső jegyekhez, amelyeket megközelítőleg négy évtized múlva virgonc unokáinak, a kis Andrénak és Dorothée-nak fog mutogatni, és aki világléletében Párizsban lakott, először vette a fáradságot, hogy végre megtekintse a Louvre-t – amiről oly sokszor bizonygatták neki, hogy megér egy szombat délutánt – de csak mintegy kötelességtudatból, ifj. Harmath Zoltán, aki osztozott közömbösségében, aláírta első komolyabb szerződését egy biztonsági rendszer tervezéséről egy La Havre-i bankkal.

Abban a pillanatban pedig, amikor ifj. Harmath Zoltán a nyolcadik ilyen szerződésen szokott aggályosságával összekötötte a H két függőleges szárát Limoges-ban, egy, a Pont St-Étienne-re néző irodában egy porcelántollal, Nicole Poujouly Canova *Ámor és Psychéje* előtt ülve rádöbbsent, hogy nem felel meg a klasszikus szépségideálnak.

Sőt, Nicole Poujouly tulajdonképpen semmilyen szépségideálnak sem felelt meg.

Ifj. Harmath Zoltán, aki akkor már tudta ezt (ti. hogy Nicole Poujouly semmilyen szépségideálnak sem felel meg) éppen ezért érezhette úgy, hogy terve közel a megvalósuláshoz.

Napra pontosan huszonöt évvel azután, hogy ifj. Harmath Zoltán életében először láthatta a szamothrakéi Nikét egy képeskönyvben, és az semmilyen hatást nem tett rá, egy gondosan szervezett véletlen összehozta őt Nicole Poujoulyval, akiről ekkorra már azt is tudta, hogy miért használ kizárólag kétrétegű, mentolos papírsebkendőt, és miért nem iszik soha száz százalékos gyümölcslevet.

Négyszáztizenhárom nap és az udvarlás összes lépcsőfo-

ka után Nicole Poujouly százharmincöt illusztris vendég füle hallatára mondta ki a boldogító igent ifj. Harmath Zoltánnak a Saint Chapelle-ben, és ifj. Harmath Zoltán ugyanilyen körülmények között, ugyanekkor tette azt meg ugyanott.

Fabien Marchand szája éppen ez utóbbi pillanatban húzódott elégedett mosolyra, amiért főnöke, az örökké zsörtölődő monsieur Deplanche, aki majd azon a bizonyos emlékezetes július másodikán fog váratlanul elhalálozni a részben kerék-párjába, részben belé csapó villám következtében, testvérét, Hervét is felvette mellé vontatónak.

Ifj. Harmath Zoltán az esküvő napjától kezdve maga is csak kétrétegű, mentolos papírzsebkendőbe fújta az orrát, felhagyott a száz százalékos gyümölcslevek ivásával, és apósa, Armand Poujouly igazgató úr nyomán rászokott a crème brulée-re – vagyis minden szempontból családtaggá vált.

Nicole Poujouly éppen azon a napon szülte meg első gyermeküket, a később idegenlégiósként elesett Antoine-t, amikor Mathieu Rousselet-t ünnepélyesen őrmesterré léptették elő.

Nem sokkal fia születése után ifj. Harmath Zoltán összeforrasztotta az utolsó összeforrasztanivalót saját tervezésű gépén, amellyel a szamothrakéi Nikének a Louvre-ból való ki-, majd az ugyanoda történő visszalopását kívánta megvalósítani.

Nem sokkal az utolsó összeforrasztanivaló összeforrasztása után, amellyel befejezte saját tervezésű gépét, ifj. Harmath Zoltán, miután egy ártalmatlan, ám igen hatásos oldattal felesége, Nicole Poujouly egész családját álomba ringatta, a Louvre felépítésének és biztonsági rendszerének tökéletes ismeretében behatolt az épületbe, és eltulajdonította az első kezébe akadó képet, Jean-Baptiste Camille Corot *Ischia* című festményét, melyet a művész 1828-ban festett, amikor néhány hétig Nápolyban tartózkodott, majd elhelyezte egy montparnasse-i lakásban, és gondoskodott róla, hogy megtalálják.

Nem sokkal Jean-Baptiste Camille Corot *Ischia* című képének eltulajdonítása és egy montparnasse-i lakásban tör-

ténő elhelyezése, majd a megtalálásáról való gondoskodás után ifj. Harmath Zoltán lenyelt egy aránytalanul nagy kanál crème brûlée-t, és mintegy mellékesen felhívta apósa, a még Maurice Aumont kulturális miniszter által is – igaz, csupán egy villásreggeli közben – pipogyának nevezett Armand Poujouly figyelmét a biztonsági rendszer egynémely hiányosságára.

Nem sokkal apósa, Armand Poujouly figyelmének a Louvre biztonsági rendszere egynémely hiányosságára való felhívása után ifj. Harmath Zoltán vonalzót ragadott, és meghúzta az első vonalat a Louvre új biztonsági rendszerének tervében, mivel a múzeum vezetősége az igazgató felvetésére a példátlan rablásra hivatkozva megszavazta a beruházást.

Ifj. Harmath Zoltán még fel sem emelte a Louvre új biztonsági rendszere tervének első vonaláról a ceruzáját, amikor Mathieu Rousselet a Père-Lachaise temető egy félreeső szegletében nagyapja, a kisunokájának állandóan Algírban szerzett sebhelyét mutogató Eugène Rousselet sírgödrébe dobta a maga szegfűjét.

Négy nap híján két évig dolgozott ifj. Harmath Zoltán a terveken, és amikor egy tekintélyes szakértőkből álló bizottság előtt bemutatta azokat, Georges Noir, mind közül a legtekintélyesebb szakértő, noha maga is ácsingózott annak idején a pályázatra, és burgundi marhapörköltje, mivel nem a kellő hozzáértéssel választotta hozzá a bort, csúnyán megfeküdte gyomrát, mégis a maga picardiai kiejtésével mondta el, amit pedig mindig is igyekezett mellőzni, így csak lelkesebb pillanatokban használt, hogy mennyire elégedett.

Csak bizonyos minisztériumi pénzek akadozása, pontosabban az Olivier Ponthieux közoktatási államtitkár által elsikkasztott százharminchétezer-ötszáznyolcvankét euró, valamint a Château de Villemonteix-ben keletkezett váratlan, háromszáznyolcvannégyezer eurós kár miatt mondtak le egy jelentéktelen részletről: az új generációs biztonsági ablakok lecseréléséről.

Csató József: *Gerezdek*, 2012
olaj, vászon, 62 × 47 cm

Philippe Broulard lába még csak nem is érintette a kiállítóterem padlóját, amikor már el is kapták.

Adolphe Galland, aki pedig korábban összesen hetvenegy millió euró biztosítási értékben tulajdonított el ezt-azt, és egy Fabergé-tojással még az Ermitázst is megrövidítette, tizenegy és fél lépést tudott zavartalanul megtenni, éppen a kétmilliónyolcszáznyolcvankétezerhatszázhetvened részét annak a mennyiségnek, amennyit a legközelebbi börtön udvarán tett a következő években.

Xavier Robert, aki mindent összevetve négy éven át készült rá, hogy ellopja Jacques Blanchard *Szent családját*, ráadásul a rendszer kivitelezésében való részvétele miatt némi előnnyel indult, be sem jutott az épületbe.

Ulrich Hessenstein pedig, akiben valóban megvolt a németes precizitás, át tudott szelni egy teljes termet, ezért is kapott többet, mint a másik három.

Ulrich Hessenstein, a Louvre-beli rablásokkal kísérletezők legsikeresebbike a börtönben töltött ezerkétszázhuszonegyedik napján enyhe fintorral harapott műbeles virslijébe, amelyet kereken háromszázadszor kellett ennie, amikor ifj. Harmath Zoltánban végleg kikristályosodott a gondolat, hogy eljött az ideje.

Július másodikán megteszem, gondolta ifj. Harmath Zoltán, hogy egészen pontosak legyünk.

Július másodikára a meteorológiai szolgálat a felhőzet megnövekedését, záporok, zivatarok helyenkénti előfordulását és a szél esetleges viharossá fokozódását ígerte zivatarok környezetében.

Július másodikán látni sem lehetett az esőfüggönytől, a néhol szakadó jég négyszázkét házat rongált meg Párizsban, reggeltől estig villámlás fény- és hangjátéka töltötte be az eget, és a legerősebb szellőkés, amely pontban négy órakor söpört végig a rue de Bourgogne-on, elérte a százhetvenhét kilométer per órás sebességet.

Július másodikán Hervé Marchand, akinek az időjárás

dacára dolgoznia kellett, átkozta azt a pillanatot, amikor az örökké zsörtölődő monsieur Deplanche, aki néhány órán belül fog váratlanul elhalálozni a részben kerékpárjába, részben belé csapó villám következtében, őt is felvette bátyja, Fabien mellé vontatónak.

Július másodikán a szabadnapos Mathieu Rousselet tűzoltó őrmester nem mert hallótávolságnál távolabbra merészkedni a telefonjától, mert tudta, hogy be fogják hívni.

Július másodikán ifj. Harmath Zoltán még a reggeli fogmosáson sem volt túl, és már tudta, hogy nem jött még el az ő ideje.

Július másodikán, pedig valóban sok ez egy napra, Hervé és Fabien Marchand arra jártukban meglepetten tapasztalták, hogy a Louvre lángokban áll, és valamelyikük fejében, de azt utólagosan lehetetlenség megállapítani, hogy melyikükében előbb, megszületett a jelenség egy hétköznapiinak egyáltalán nem nevezhető értelmezése, az tudniillik, hogy bár eredetileg sehonnan nem akartak semmit sem kilopni, de még kevésbé visszalopni, most életük legkülönösebb lehetőségével szembesültek.

Ugyanebben a pillanatban Mathieu Rousselet tűzoltó őrmester telefonja végre-valahára megcsörrent.

Ötvenkét perccel később, tizenegy óra harmincnyolc perckor ifj. Harmath Zoltán, aki tizenegy éves kora óta készült rá, hogy kilopja a szamothrakéi Nikét a Louvre-ból, majd kis idő múlva visszalopja ugyanoda, akkurátusan feltörte créme brulée-jé tetejét, és behallgatott a viharba.

Ugyanebben a pillanatban egy meglazult utcakő, miután háromszázötvenhét évig és negyvennégy napig szolgált ebben a szerepkörben, végre beteljesítette rendeltetését.

Ezután mindössze negyed órára volt szükség, hogy Mathieu Rousselet őrmester harmadfokú égési sérüléseket szerezzen az alkarjára, így aztán utolsó bevetésén az említett rangban hozzájusson azokhoz a külső jegyekhez, amelyeket megközelítőleg három évtized múlva virgonc

unokáinak, a kis Andrénak és Dorothée-nak fog mutogatni.

Július harmadikán reggel Pierre Labasse teremőr másfél órán át feküdt sokkos állapotban, mielőtt jelenteni tudta, hogy a szamothrakéi Nikének nyoma veszett.

Mindössze öt lépésnyire Pierre Labasse teremőr verejtekben úszó testétől, noha létezésének immáron semmi értelme nem volt, egy utcakő feküdt az összekarcolódott padlón.

Épp egy kőhajításnyira a Louvre padlóján fekvő utcakőtől bezúzott ablak éktelenkedett, alatta megszámlálhatatlan apró üvegszilánk keveredett a kivontatott szamothrakéi Niké nagyon is megszámlálható, kilencvenkét darab márványszilánkjával és egy háromezeröt grammos szárnytöredékkal.

Harmincnégy órával és tizenegy perccel azután, hogy Hervé vagy Fabien Marchand fejében, de azt utólagosan lehetetlenség megállapítani, hogy melyikükében előbb, megszületett a Louvre-ban keletkezett tűznek egy hétköznapiak egyáltalán nem nevezhető értelmezése, erőteljes kopogtatás hallatszott a rue Henri Barbusse-ön fekvő bérlakásuk ajtaján.

Dominique Farcy impresszárió, miközben elhaladt az újra kiállított szamothrakéi Niké mellett, holott anekdotákba illően jó szeme volt, és négystandnyi távolságról is könnyedén le tudta olvasni kedvenc sajtja, a Crottin de Chavignol árát, a nyakát tette volna rá, hogy semmiféle szépséghibát sem vett észre, annyira jó munkát végzett a restaurátor.

Ifj. Harmath Zoltán ezután még az Egyenlítő másfélszerezését gyalogolta le.

Ifj. Harmath Zoltán ezután még négyezerhatszázhat adag crème brûlée-t evett meg.

Ifj. Harmath Zoltán ezután még nyolcvanhat kilométernyi vonalat húzott.

Ifj. Harmath Zoltán ezután még kéthónapnyi sportközvetítést nézett végig.

Ifj. Harmath Zoltán ezután még tizenkétszer akarta a Szajnába ölni magát.

De mi értelme lett volna?

Csató József: *Speciális hangszer*, 2011

olaj, vászon, 130 × 100 cm

A repülő szőnyegből

62. Jákóbbhoz

*(tróchaikus csonka tetrameter, Hermann-híd,
negyedik sorban rontott Havet-híddal¹)*

Fölfelé ne menj a létrán, elbotolsz, álmos leszel.
Angyalok rühellik azt, ha álmosan nyilatkozol.
Várj sorodra, míg egy angyal végre rádereszkedik,
csípőcsontod megszorítja, s Izraelnek elnevez.

64. Jogi eset

*(kallimakhoszi öt ütemű csonka trócheus,
penthemimerésszel²)*

Nem nyilatkozom. A vallomást csak ügyvéddel, tanúk
előtt teszem,
erre esküszöm, a törvénykönyv is így rendelkezik.
Nincs óvadék.

68. Az erdő szerelme

(tróchaikus dimeter+itüphallikus³)

Erre láttam, megszerettem: lombig ért az álma.
Éjszakát is építettem: hátha megtalálna.

1 Négyütemű csonka tetrameter. Metszete az első két ütem után álló középdierézis. Gyakori metszete még a második láb közepén álló cezúra. $-v-| |x|-v-x| |v-x|-v-$ A Hermann-híd kimondja, hogy a hatodik láb után csak akkor állhat szóvég, ha a láb tiszta trócheus. A Havet-híd a második lábbal mondja ki ugyanezt. Vagyis a közömbös szótagnak itt rövidnek kell lenni.

2 $-v-x|-|v-x|-v-x|-v-x|-v-$. A metszet az ötödik szótag után áll.

3 A görög termékenységrítusok phallikus szimbólumait énekelték meg ebben a ritmusban. Képlete $-v-v--$. Ez is tróchaikus kólon, helyettesítő láb nem állhat.

Fent a hajnalt összeraktam: érjen át az ágig.
Lent a nappalt megtagadtam, égve mindhalálíg.

69. Ars poetica

(itüphallikus+trochaikus dimeter)

Összevissza élek: életemben semmi rendszer.
Megtanultam úszni – mindhiába, úszni nem kell.
Megtanultam írni – el ne higgyed, lárifári.
Ezt se én csinálom. Mert mit is kell megcsinálni?

71. Költöző sorok

(egy lábú trócheus⁴)

Messze
száll a
verse –
sort a
sorra
írja!

Újra
írja,
újra
írja.

Küldje
messze!
Hívja
vissza!

---

4 A nyugat-európai trochaikus versekre is nagy általánosságban igaz, amit a jambikus versekről írtam. Páros szótagszámú sorokban az utolsó két szótagnak kell trócheusnak vagy spondeusnak lennie. Páratlan szótagszámúakban pedig az utolsó előtti két szótag kötelezően trócheus. Itt is igaz azonban az, hogy a trócheusok és a helyettesítő spondeusok együttes aránya a műegészben általában 70% fölötti.

72. Góg

(két lábú csonka trócheus - krétikus)

Életem
nem hamis:
mégis ezt
írni rossz.

74. Egyhangúság

(hármás-negyedfeles trócheus)

Egyszínű a város,
egyszínű a ház,
egyszínű az ember –
hova tünt a szín?

Ellopták a medvék,
ellopták az őzek,
ellopta az erdő,
ellopta a nyúl.

Egyszínű az erdő,
egyszínű a tisztás,
egyszínű a málna –
hova lett a szín?

Ellopta az ózon,
ellopta a tér,
ellopta a vákuum,
ellopta az úr.

Csató József: *Szárak, pihék, szőrök*, 2013
olaj, vászon, 130 × 130 cm

Kései vonulás

Bízd magad az elengedésre,
mert minden úgysem enged el,
fürdőszobád csempéje, csúszó
fehér, láthatatlan ívekkel, és
fölötte a kék fal, rendezetten
áll, akár éjjeled gyerekkori
szobádban, az ég el nem málló
zöldje, tömör csönddel, órákkal,
függönyhuzattal. És futkoshatnak
sietve ebben a kékben-zöldben,
mint steril hivatali folyosón,
hozhatnak gyorsan reggelit,
vihetnek sűrögve napiparancsokat,
de valami biztos, tündöklő rendszer
megmarad a lépcsőkön, fordulókbán.
Nyugodtan ülsz, vagyis szádat
harapod, a kényszeres időben
egyre gyorsabban rágod a falatot,
és éles, pillanatnyi fény villan
át a messzinek tűnő csempén.
Az óra számlapja, mint egy
bolt, ahová betévedhetsz éjnek
idején. Megtelepedhetsz a
kenyeres kosarak között, mint
festményen a hegyek
az ég alatt. Fekhetsz magadban,
mint a hegy, elnyúlva és
összetörve, míg masírozik
a kóbor éjjel, szemedben
vonul körbe-körbe.

máskor béke

(noah and the whale: blue skies)

máskor lehetett volna béke,
de te szemed zöld dobverőivel
riadót vertél. felhő toltá
odébb a nyáribb szeleket.

lengett a friss teregetés,
lengett a tornyok tetején a kék.
az arcokon a kánikula emlékét
láttam, rohant az utca.

a távolsági pályaudvar –
a rossz nyelvek szerint parasztelosztó –
epicentrum, mert mindenki oda.
csak én, aki vissza-vissza hozzád

térek, mint egy rondó unalma –
én mentem szembe a tömeggel,
a tömeg erejével nem törődve.
néha figyeltem az arcokat, de szemembe

senki nem nézett, persze
miért is lepődtem meg, hogyha péntek
volt, a hét tulajdonképpeni vége, lehűlés.
mindenki szemében strandvíz a csillanás már.

egyedül én mentem északnak, hozzád,
de ez végülis mindegy, mert tudtam, hogy
a tv-torony tükrös fényjelét
nem látja rajtam kívül senki így.

béke lehetett volna,
de te szemed zöld dobverőivel
riadót vertél, és én mentem –
déllel, fénnel mégsem törődve,

csak éppen ennyit véve észre.

gondolat, ablakos

(graveyard: ain't fit to live here)

opálos volt az ég, mint a fejtetlen bor,
rugós a gondolat, ablakos a csillanás.
kinyílt a szembeház, és lobogott függönyösen,
ingatta maga előtt a jegenyefát.

füstkarikás számat messzire fújta a szél,
de az utcák énekeltek tovább,
bíztam benne, hogy így lesz, különben
minek nekem páholy, minek dohány.

a ház esős tetején kopogó hangulatófények,
az örvényes hatos út alattam, állt
épp a forgalom a pirosnál. a motorzümmögésben
hallottam a szívverésem. mindenki szívét.

Súly és tömeg

Egy fiúkollégium vonzalmi közt nőttem fel
és hiába voltunk kicsit több, mint háromszáz spártai,
még a legszorosabb meccsek is holtversenyként végzik.

Jó azt hinni, hogy meghatároz,

a nyílt színen izzadó erő és egy félresikerült ugrás
vagy emelés,
aztán a hideg linóleum, a zöld matrac,
egy eltört orr, de legalábbis erősen vérző.

És az a néhány ázsiai turista, a távoli világ követői,
üzenetet hoztak, valamelyiknek még most is
ott mosolygok a családi fényképalbumában

és a kézenfogott várkörök, a szőke hétvégék

és az imádság helyett elvégzett munka,
a szabályok fizikája, ami alól nincs kibúvó,
újra meg újra, imaként ismételt feladatok,
a kamaszos, vad lendület számtanilag hibás egyenlete.

Hagytunk ott bőrt, hagytunk ott fogakat,
ott hagytunk egy-két megvadult kamaszt.

Ismétlődő tavaszok, szép sorban egymás után,
aztán a szőke hétvégékből
hétköznapiak és évek lettek

és elmaradt a súly, ami feltörte a bőrt a kezemen,
és a tömeg, ami alatt meg kellett törni,

hogy aztán soha többé ne törhessek el, csak előre,
vagy éppen lefelé,

és most már látni mindent,
előttem fekszik életem tárgyainak
hideg egymásmelléállítottsága,

a kérdések, hogy elhoztam-e valamit,
mondjuk a pannonhalmi diákot vagy az előtte álló
békatalpas
kisfiút a horvát tengerpartról,
a kérdés, hogy működik-e valami gravitáció
a megszülettem-meghalok tengelyen,
hogyan engedelmeskedik-e valamilyen állandóságnak
a kamasz, a kínai turista, a másik fiú a családi fotókon,
vagy maradjunk annyiban, hogy ora et labora
és lesz, ami lesz?

Csató József: *Norvég*, 2012
olaj, vászon, 120 × 110 cm

4/6

*és elkezdett az eső cseperészni,
de mintha mindegy volna, el is állt,
én pedig csak a villamosra vártam.
Lassan hasadt a széles reggel,
a hasadékokból, velem együtt,
nyűgös emberek másztak elő.
Egy-két kései kelésű darázs
még kihevert a sovány napfényre.
Bíztak benne, hogy még húzzák pár napig,
elvégzik munkájukat, talán még esznek is.
Valaki a táskájában keresgélt
– valamelyik szervét, zsebkendőt, bérletet,
egy másik pedig az esernyőjével bajlódott.
Együtt vártunk,
félretéve a hajnalt, az orrvérzést,
a sínek egyenetlenségét,
bíztunk benne, hogy jön még egy villamos
és a peronon hagyhatjuk, hogy korán van,
hogy alig indul be a keringés. A téli álom
úgyis megold mindent – mindjárt december
és vége az évnek.*

Három darászból kettő megdöglött,
egy meg ott maradt emlékeztetőül,
az sem zavarta, hogy újra esni kezdett.

Buonasera

*„Szeretem a pénzt, mert a pénzért szeretnek.”
(Daniel, 2012 nyarán)*

Tizenegy óra körül, miután Ádámmal és Zsolttal megvacso-
rázunk a Klasszban, taxiba vágjuk magunkat, és megcélöz-
zuk az Oscart. Bár már benne járunk a szeptemberben, mégis
szokatlanul nyárias az idő. Egész nap meleg volt, a szél is
alig fújt, estére meg teljesen eláll. Péntek lévén, az Andrassy
út tele van járókelőkkel, s a teraszok is mind megteltek.

Leengedjük az ablakokat, és csendben bámulunk ki a ko-
csiból. Nincs kedvünk beszélgetni. Emésztünk.

A Nagymező utcai kereszteződésnél pirosat kapunk.
Mellétünk, a belső sávban, egy partilimuzin áll meg. A li-
muzinból zsongító zene szűrődik ki. „Nem lesz több rossz
napod, nem lesz több rossz napod” éneklí egy hang, aztán a
tetőnyílásban megjelenik egy szőke lány, a teste csokibarna,
a melle jó nagy, de azért nem mondanám kövérnek, sőt in-
kább soványnak tűnik, csak a csontjai vastagok, amitől az-
tán széles ívelt a háta és gömbölyű szexi a válla. Ezüstszínű,
Dreamscometrue feliratos, spagettipántos topot visel, a kezé-
ben pezsgőspohár. Nem lehet több tizennyolcnál.

Valamennyien, még a taxis is, a lányt bámuljuk, aki az
arcán kéjes vigyorral, de egyébként üres tekintettel néz el a
kocsink felett az opera irányába. De amikor odapillantok,
ahová a lány fókuszál, bár lehet, hogy nem is néz sehová,
csak túl sok kokaint szívott, vagy csak egyszerűen részeg,
nem látok mást, csak egy csapat narancssárga sapkás japán
turistát a Louis Vuitton előtt.

– Hellóóóóó! – üvölt ki Zsolt a kocsiból, miközben félig
kihajol az ablakon, úgy sandít fel a lányra, aki válasz helyett
iszik egy korty pezsgőt, aztán elkiáltja magát:

– Helló Budapest!

– Hová mentek? – próbálkozik tovább Zsolt.

A lány, aki úgy csinál, mintha nem hallaná, amit Zsolt kérdez – és még az is lehet, hogy tényleg így van, mert a limuzinban közben felhangosították a zenét, ami aztán ütemesen megremegteti a sötétített ablakokat –, vet még egy pillantást az opera felé, és eltűnik a kocsi gyomrában.

A lámpa zöldre vált. Egy ideig egymás mellett halad a taxi és a limuzin, aztán a limuzin lelassít, mi meg átcsúszunk egy sárgán, és a Lánchíd felé vesszük az irányt.

– Mért nem tudnak válaszolni? – szólal meg kásás hangon Ádám. – Nem értem ezeket a libákat – méltatlankodik botladozó nyelvvel.

– Pedig az ember azt hinné... – kezdek bele, de aztán meggondolom magam, és nem folytatom.

– Sose válaszolnak – mondja Zsolt –, ha nem vagy legalább Porschével – teszi hozzá méltatlankodva.

– Porsche? – kérdi az alkoholtól dadogva Ádám.

– Porsche – feleli Zsolt, aztán nevetve hozzáteszi: – Vagy valami hasonló kell nekik, meg persze az apró hozzá.

– Porschével könnyű – szól bele a társalgásba a taxis, és még bólint is hozzá. – Ahhoz nem kell gyúrni – mondja, és jót nevet a saját viccén.

Hallgatunk, s amikor a FourSeasonshöz érünk, mindhárman, szinte varázsütésre, az Ötkert bejáratát vizslatjuk, ahol már sor áll.

A Lánchídon át folytatjuk az utunkat.

Egy hónapig dolgoztunk egy részvénycsomag adásvételén Zsolttal és Ádámmal, akikkel kollégák vagyunk egy nemzetközi ügyvédi irodában. Ezalatt az időszak alatt gyakran napi tizenkét órát töltöttünk a munkahelyünkön, egy éjjel-nappal neonfényben fürdő teremben, sokszor még hétvégeken is. Annyira lefoglalt bennünket ez az ügy, hogy gyakran még ebédelni sem volt időnk. Szendvicseken éltünk, a titkárnők készítették őket.

Nagy volt a forróság, ezért aztán egész nap ment a légkondicionáló, még este is. Folyton meg voltam fázva, és fejem is gyakran fájt.

Elegem lett már a részvényekből, a sok tárgyalásból, egyeztetésből, értelmetlen feljegyzések és riportok gyártásából meg az ügyfelekből, akik egyfolytában az ostoba kérdéseikkel zaklattak bennünket. Örülök, hogy végre befejeztük ezt az üzletet, és elszabadulhattam az aktáktól. És örülök annak is, hogy a részvényeken meg szerződéstervezeteken kívül más dolog is van a világon, s hogy ezt a péntek estét végre a városban tölthetem, s nem az irodámban, a természetellenes neonfényben.

Kiérünk az Alagútból, amikor a taxis újra megszólal: – Egyszer én is majdnem vettem egy Porschét.

– Tényleg? – kérdem, de csak azért, mert nem akarok udvariatlannak tűnni.

– Igen, de az már több mint tizenöt éve volt. Persze használt volt, jó régi darab.

Egyikünknek sem akarózik beszélgetni a sofőrrel, így aztán csendben ülünk, csak az autórádió duruzsol halkan. Zsolt sms-eket küld, Ádám az ülés kárpitját piszkálja. Én kibámulok a lehúzott ablakon, és élvezem, ahogy a menetszél hűsíti az arcomat.

A Vérmező végénél, bár magam sem értem, miért, hiszen már közel járunk az Oscarhoz, talán csak hogy megtörjem a hallgatást, megkérdezem a taxistól: – És miért nem vette meg?

– Már nem tudom – mondja elgondolkodva. – Valami közbejött. – Bólint. – Valami mindig közbejött. – Hallgat. – Aztán, elkezdtem taxizni, ahhoz meg másfajta kocsi kellett. Később megházasodtam, és akkor meg már minek, gondoltam magamban. Amikor meg elváltam, már túl öreg lettem hozzá – fejezi be, éppen akkor, amikor megérkezünk az Oscar elé.

***

Az Oscar félig üres, de azért majdnem minden asztalnál ülnek. Elöl, a bejáratnál négy partykurva ül két némettel. Pezsgőt isznak. Két üres üveg már ott áll az asztalukon, a harmadikat épp akkor nyitja ki egy alacsony pincér. A két német egymással beszélget. A kurvák csendben ülnek, és mint a félkegyelműek, bambán mosolyognak.

– Mondtam, hogy ne ide jöjjünk – morog Ádám, miközben körbenéz.

– Menjünk hátra – javasolja Zsolt.

A hátsó rész tele van részeg angol bulituristával meg egy nagyobb csapat nővel. A nők valamennyien túl vannak már a harmincon, ezért aztán nem is keltik fel különösebben az érdeklődésünket. Egyébként tűrhetően néznek ki, és elegánsak is. A nők az asztaloknál ülnek, az angolok a pultnál állnak. Néhány angol megpróbál szóba elegyedni velük, de mivel hangosan szól a zene, meg távol is állnak egymástól, inkább csak kiabálnak. Kicsit hátrébb, a végé felé, két pár táncol.

Rajtuk kívül még néhány vendég bambul a pultnál, meg két egészen helyes kiscsaj koktélozik. Mikor rájuk villantom a mosolyom, elfintorodnak, aztán elkezdenek sugdolózni.

Visszamegyünk a bár első részébe, és leülünk az egyik üres asztalhoz, közel a kijárhoz, a lépcsővel szemben. A pincér odajön, hogy felvegye a rendelést. Mellettünk egy nagyobb társaság ül, három férfi, négy fiatal lány. Az egyik férfi, egy kövér, nagydarab ürge, tengerészkek zakóban, díszszembkendővel a szivarzsebében, vicceket mesél. A többiek csendben hallgatják, csak a poénoknál nevetnek fel.

– Rendeljünk sört – javasolja Zsolt.

– A sör jó lesz – felelem álmatagon, miközben a két németet meg a kurvákat figyelem.

Ádám csak bólint. A pincér felveszi a rendelést.

– Máshova kellett volna mennünk. Máshová kellett volna mennünk – mantrázza Ádám, miután a pincér elmegy.

– Megisszuk, aztán majd átme gyünk máshová – nyugtatja Zsolt.

Csató József: *Többdolgú zenekar*, 2014
olaj, vászon, 178 × 205 cm

Kihozzák a sört. Iszunk. A szomszéd asztalnál a kövér pasas megint elmond egy viccet, de akárhogy is fülelek, csak a poénját hallom: „Akkor inkább egyedül táncolok.”

Kinézek a bejárati ajtó üvegtábláján át az utcára. Két férfi áll a bár ajtajában, cigarettáznak. A cigarettájuk, mint két izzó pont, ide-oda jár a sötétben. Az Oscar előtt taxik parkolnak, a sofőrök az egyik kocsiköré gyűlnek, beszélgetnek, kávéznak. Szemben, az utca túloldalán, kirakat világít. A németek valamin nevetnek, de most a kurvák is idéetlenül felvihognak. Ádám újra elmotyogja, hogy máshová kellett volna mennünk, Zsolt rendel még egy kört. Egy limuzin áll meg az Oscar előtt. A két férfi elnyomja a cigit, és bejön. Akkor veszem észre a lányt.

Tényleg nagyon fiatal, de talán egy kicsivel több lehet tizennyolcnál. Szépen le van sülvé. A bőre inkább természetes, mint szoláriumbarna. Hosszú szőke haját szorosán hátrafésülve viseli, széles járomcsontja, hideg fegyveracélkék szeme van, a fogsora, mint egy Mikimoto-gyöngysor, az oldalán egy már ránézésre is eredeti Louis Vuitton-táska lóg. Lassan jön le a lépcsőn, végigvonul a termen, ügyet sem vetve a vendégekre. Bár félhomály van a bárban, az arany színű *Dreamscometrue* felirat, mint egy neonreklám, világít a topján.

Valamennyien őt bámuljuk. Magas. Amikor elmegy az alacsony pincér mellett, látom, hogy legalább két fejjel magasabb nála.

Két fiatalember követi a lányt. Egyik sem lehet több harmincöttnél. Odaállnak a bárpulthoz. Az egyik, fekete zakóban, fehér ingben, nyakában lazán megkötött sállal, hátulról átöleli a lány derekát, és a fülébe súg valamit, mire a lány hátraveti a fejét, és kéjesen felnevet. A másik fiatalember, szőke, kisportolt, széles hátú, sportzakóban, a hátát a pultnak veti, és a termet kémleli. Miután szemügyre vesz bennünket, széles mosollyal az arcán elindul felénk.

– Imre, Ádám, ez itt Viktor – mutatja be Zsolt a sportzakóst.

– Üdv, Viktor – nyújtom a kezem.

– Üdv – motyogja Ádám.

– Nektek is – feleli lazán Viktor.

Miután lefutjuk a szokásos udvariassági köröket, Viktor elmeséli – bár szemmel láthatóan egyikünket sem érdekli –, hogy az iroda, ahol ügyvédként dolgozik, úgy fél éve elvállalt valami nagy környezetvédelmi pert, amit Viktor a maga részéről óriási szakmai kihívásnak tart. Zsolt, nyilván csak udvariasságból, kérdéseket tesz fel az eljárással kapcsolatban, amelyekre Viktor készségesen és bosszantóan hosszan válaszol. Mindenféle biológus meg környezetvédelmi szakvéleményekből idéz, aztán elmond egy komplett perbeszédet, bár nincs benne sok logika. Végül megemlíti valami tüntetést, amit a környezetvédők szerveztek az ügyvédi iroda székháza elé. Azt állítja, hogy a demonstráló aktivisták, többek között őt és a kollégáit gyalázó feliratokat vittek körbe, és amikor kiement közéjük, hogy európai módon tisztázza a helyzetet, megtámadták.

– És mi történt? – kérdi Zsolt.

– Az egyiket szanaszét vertem – feleli tárgyilagos hangon Viktor. – Tökön rúgtam, aztán lefejeltem a pasast.

– És a rendőrség? – kérdem én.

– Önvédelem volt. Nem tehettem mást.

Mindhárman bólintunk, miközben lopva Annát bámuljuk. Viktor elégedett mosollyal követi a tekintetünket és már-már büszkén ezt mondja: – Annának hívják. Egyébként modell.

– És honnan ismered? – kérdi Zsolt.

– Az ügyfelünk – feleli flegmán.

– És megvolt? – kérdi kissé akadozó nyelvvel Ádám.

Viktor előbb egy nyugtató mozdulatot tesz a kezével, aztán gúnyos hangon ezt mondja: – Nyugi! Meglesz.

– Kivel van? – kérdi Zsolt, miközben a lányt bámulja.

– Egy olasszal. Angelónak hívják.

– Alberto? – ad magáról újabb életjelet Ádám, és ő is a lány meg az olasz felé néz.

– Angelo – ismétli meg türelmesen Viktor.

– Szóval egy olasz – rágom meg Viktor előző válaszát.

– Igen – fordul felém Viktor.

A pincér leszedi az asztalt. Rendelünk még egy kört. Ádámot nem kérdezzük meg, felesleges. Angelo és Anna csókolóznak.

– Arisztokrata – szólal meg újra Viktor, miközben ő is Annát meg Angelót bámulja. – A családjának van egy rakás birtoka – mondja, majd valamivel kevesebb meggyőződéssel a hangjában még hozzát teszi: – Meg gyáraik.

– Gróf? – kérdem.

– Aha – bólint Viktor. – Azt hiszem. – Eléggé ismert alak – teszi hozzá sokat sejtető mosollyal.

Még egyszer megnézem magamnak Angelót, aki közben már az egyik bársképen ül, Annával az ölében, és a lány fenekét fogdossa. Viktornak szegezem a kérdést: – Szerinted komoly ez az Angelo?

– Szerinted? – kérdez vissza kaján vigyorral az arcán.

Megvonom a vállam. – Szerintem kamu – mondom egykedvűen.

– Mint minden olasz ebben a városban – neveti el magát Viktor. Aztán tárgyilagos hangon hozzát teszi: – Egy nagy kamu az egész faszi, de a nők kajálják Pesten. – Széttárja a karját. – Ez van.

– Mit esznek rajta? – tér vissza egy kérdés erejéig Ádám a valóságba.

– A dumáját – mondja Viktor –, meg hogy olasz, gróf és ilyesmi. – Sóhajt, és megint Annát és Angelót nézi. – Ez kell a nőknek – mondja tűnődve kicsit később. – Meg a Louis Vuitton-táska – neveti el magát.

– Meg egy Porsche – teszem hozzá. Aztán, mivel mindenki rám néz, még Ádám is, pedig alig bírja nyitva tartani a szemét, gyorsan beleiszom a sörömbbe, mint aki maga is meglepődik attól, amit mondott.

– Akkor ez egy senki. Egy nulla – jelenti ki Zsolt. – Egy kamugép.

– Egy műmájer – sziszegem Angelo felé.

Viktor bólint, aztán kiissza a maradék sörét.

– Olasz pasi – motyogja Ádám csukott szemmel.

Valahol, a terem végében, az angol bulituristák környékén, hangos csörömpöléssel összetörök egy pohár. A kopasz pultos elkiáltja magát: – Balhé!

A biztonsági ember, aki az ajtóban támaszkodik, előbb ránéz a kopasz pincérre, aztán elneveti magát.

– Húzzunk innen – mondja Zsolt.

***

Kettő körül, néhány nehézsúlyú portás között, görcsös elvegyülési szándékkal a szemünkben, belépünk az Úri Muriba, amely ma este kóktélzöld fényben úszik, egyébként meg tele van. Sokan táncolnak, és a tömegtől alig tudunk a bárpult közelébe férkőzni.

Előbb Ádámot veszítjük el, aztán Zsolt megy ki a vécére. Egyedül maradok a pultnál. Mivel már kettő is elmúlt, és az idő is szorít, gyorsan kinézek magamnak egy dögös kis festett szőkét miniszoknyában, aranyszínű balerinacipőben és *Love is life* feliratú felsőben.

Azt állítja magáról, hogy húsz. Én huszonötnek nézem, de egyébként minden rendben van rajta: kicsi, de kemény mellek, szopós szája, hosszú, izmos comb. Látszik az alakján, hogy rendszeresen sportol. Szép barna a teste, bár szerintem talán a kelleténél gyakrabban szoláriumozhat, és ez meg is látszik a bőre tónusán. Zsanettnak hívják, azt mondja, titkárnő, de modell szeretne lenni. Sűrűn bólogatok.

Dupla vodkát iszunk jéggel. Mire végzek az italommal, már teljesen rá vagyok gerjedve a lányra. Éppen a múlt heti bankármulatóról mesélek neki, ami nem volt egy nagy szám, sőt inkább szar volt, bár erre pont nem térek ki, amikor meglepően józan tekintettel a szemembe

néz, és megkérdi: – És mondd csak, te mivel is foglalkozol?

Bár életem során vagy ezerszer, de az is lehet, hogy tíz- vagy százezerszer is elmondtam már, hogy egy nemzetközi ügyvédi irodában dolgozom, ahol vállalatfelvásárlásokkal foglalkozom, és legalább ennyiszor azt is hozzátettem, mintegy mentegetőzve, hogy ugyan csak alkalmazott vagyok, de azért egész jól meg lehet belőle élni, most mégis áramütésként ér ez az egyszerű kérdés.

– Tessék? – kérdem erőtlen hangon.

– Mi a munkád?

– Nos – kezdek bele széles mosollyal az arcomon – én tulajdonképpen... – leblokkolok. – Szóval – gyürkőzöm neki újra –, arisztokrata családból származom, na persze még a világháború előttről, a Horthy-korszakból. – Kuncogok. – A Károlyiak egyik ága vagyunk, és egy csomó birtokunk volt Erdélyben, amit a románok elvettek a háború után – megint elakadok, de gyorsan átgondolom a dolgot, és így folytatom: – Később meg a kommunisták vették el, de most mindent visszakaptunk, a birtokokat is – elgondolkodom egy pillanatra – meg a gyárat is. – Heherészek egy sort, mielőtt folytatnám. – Szóval nem igazán kell törnöm magam, ami persze nem jelenti azt, hogy ne dolgoznék – teszem hozzá szerényen –, de inkább befektetek meg üzleteket csinállok mindenfelé, mert ugye a nevem miatt azért ismernek erre-arra – bonyolódok bele egy kissé a mondanivalómba, amit Zsanett félig nyitott szájjal hallgat végig.

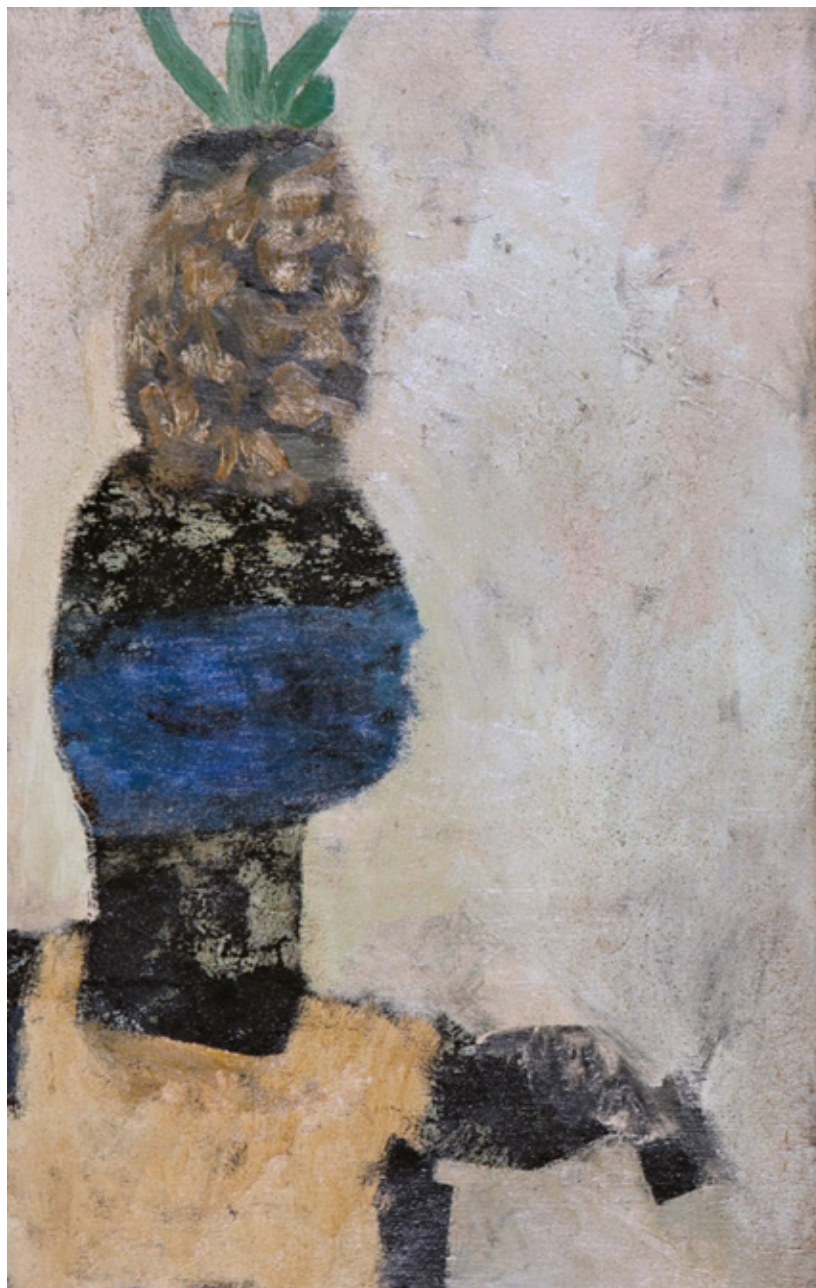
– Hogy kik? – kérdi.

– Horthy – felelem. – Meg Károlyi.

– Aha – bólint, bár látszik rajta, hogy fogalma sincs, miről beszélek.

Beleiszom az italomba, és közben Zsani válla felett a táncolókat bámulom. Zsani egy jégkockát ropogtat, és közben a körmével a párpultot birizgálja.

– Szóval, akkor te egy Horthy vagy? – fordul felém Zsani.

Csató József: *Jim*, 2013
olaj, vászon, 74 × 46,5 cm

– Hagyjuk Horthyt! – villan fel a szemem. – És Károlyit is – teszem hozzá motyogva, szinte már magamban. – Nos – csapom össze a tenyerem a rövid, de annál kínosabb csend után –, mondtam már, hogy van egy Porschém?

– Komolyan? – csillan fel a szeme.

– Fekete, háromszázhusz lóerős, kupé kabrió, fehér bőrüléssel – sorolom, mint egy automata.

– Imádok kabriózni – nevet fel, amit én biztatásnak veszek, kicsit meg is nyugszom, és már majdnem a combjára csúsztatom a kezem, amikor valaki hátulról megkocogtatja a vállam.

– Mentem – hajol egész közel hozzám Zsolt, aki, ki tudja, hogy mióta állhat a hátam mögött. – További szép estét – biccent oda Zsanettnek. – Noked pedig – elhúzza a száját – buona sera, signor Imre – mondja gúnyosan.

„Az Amphitryon magánéleti darab, és a kisemberekről szól”

Interjú Szálinger Balázssal, Molière *Amphitryon* című drámájának fordítójával

Hogyan kerültél közel a színházhoz?

Olyan 2007–08-ban kezdődött. A debreceni színháztól keresett meg Horváth Csaba rendező, hogy akar csinálni egy *Kalevala* című előadást. Mindenképpen verses dolgot szeretett volna, ezért költővel akarta megíratni a darabot. Nekem nem sok közöm volt a színházhoz. Kicsit tartottam is tőle. Ráadásul ami lett belőle, nem is nevezhető drámának. A történetnek nincs íve, körülbelül a felétől már jelenetek sincsenek, csak monológok. A rendezés és a színészek csodálatosak voltak, az előadás sikeres lett, aztán az egyik felkérés hozta a másikat. Az *Amphitryon*, amelyet a dunaújvárosi Bartók Kamaraszínházban fognak játszani, szintén felkérés.

Kálnoky László is fordította. Miért volt szükség az újabb fordításra?

Ezt a megrendelőktől kellene megkérdezni. Természetesen észrevettem a nyelv változását a Kálnoky-féle fordításhoz képest, de ez nem jelenti azt, hogy harminc-ötven évente mindent újra kellene fordítani. Mindenesetre most közelebb lett hozva ez a darab. Hatalmas dolog, hogy egy kicsi vidéki színház rendel egy vadonatúj fordítást egy klasszikus szerző verses drámájából. Egyáltalán nem megszokott. A fordításon fél évet ültem, tavasszal készült el, most mutatták be. A nyersfordítást egy Szombathegyen élő dramaturg, Khaled-Abdo Szaida készítette, sok segítséget kaptam tőle. A munka hasonlított ahhoz, amit hat éve csináltam, akkor a Nemzeti Színháznak fordítottam Racine *Atáliáját*. Az könnyebb munka volt, egyszerű párosrímes felező alexandrinusokban íródott. Az *Amphitryon* már gonoszabb anyag volt, rövidebb sorok, változó rímképletek, sokat szenvedtem vele, rövidebb sorok esetében a rosszabb rímek könnyebben lebuknak. Ha belegondolok, soha semmit nem csináltam még ilyen hosszan.

Jupiter kinézi magának Alkménét, Amphitryon thébai hadvezér feleségét, akihez csak úgy tud közel kerülni, ha felölti magára Amphitryon arcát. Magával viszi Merkúrt, aki a hadvezér szolgálójának, Sosiasnak a szerepét játssza. A thébai úr hazatér a csatából, és rájön, hogy megcsalták. A történetből a tragikum és a komikum is kihozható, Plautus, Molière, Kleist máshová teszi a hangsúlyokat, számodra melyik az erősebb?

Inkább vicces szerintem. Miközben dühítő is. Miről szól az egész? Az ember nem lehet biztonságban. Mindig vannak, akiknek joguk van beleszólni az ember életébe. Én inkább vígjátékként olvastam. Vannak benne nagyon mulatságos jelenetek, helyzetek és főleg karakterek.

A darab egyik fő problémája az önazonosság. Valóban tükörképekről, öszszetéveszthető alakokról van szó, vagy inkább ideális megtestesülésekről? Például a Merkúr alakította Sosias tahóbb, de bátrabb is, Jupiter-Amphitryon jobb szerető, mint a férj.

A Merkúr alakította szolgában nem találok semmi szeretetreméltót, míg az eredeti Sosias szívszorítóan szerencsétlen. Az eredeti kiadások emberibbek. Amphitryon dühe is

bájosan esetlen. Az istenek által utánzott verziók a maguk nemében tökéletesek, de nem emberiek.

Az arclopás hogyan oldódik meg a színpadon?

A rendezőnek, Hegyemegi Máténak egészen határozott elképzelései voltak. Tavasszal nagyon sokat, heti egy alkalommal jártunk össze a dramaturg Dobák Líviával és a rendezővel, mialatt készült a szöveg. Máté most végzett, nemcsak rendező, de koreográfus is, és ugyanazokkal a szereplőkkel jelenítette meg a hasonmás szereplőpárokat. Tehát nincs kamu. A Jupiter-Amphitryon közös jelenetet nem két különböző, hanem két ugyanolyan jelmezű szereplővel oldotta meg. Mint ahogy Sosias/Merkúrt is egy színész játssza. Ez a nehezebb út, nagyon helyes, hogy ezt választotta – hogy hogyan oldotta meg, azt nem mondom el, legyen meg a leletés. Mindenesetre érzékeny és okos rendezés, persze még a hatása alatt vagyok, de most úgy érzem, a három legjobb előadás egyike, ami-ben dolgozhattam.

Így ez egy többszörös színészi játék.

Így van, ez egy jutalomjáték tud len-

ni egy színésznek. Ez az a kérdés, amelyről az előbb beszéltünk, hogy mennyire tudnak ugyanazok lenni, milyen az isteni felfogása ugyanannak az emberi karakternek.

Sosias és Amphitryon nem ugyanúgy kezelik a szituációt. Máshogy próbálják bebizonyítani, hogy kik is valójában. Amphitryon erőszakkal.

Mert ő egy katona, aki éppen most jött haza a háborúból. Nem mint egy uralkodó viselkedik, hanem mint egy harcos. Sosias viszont kétkedik magában.

Sosias teszi fel az identitásra, önazonosságra vonatkozó kérdéseket. „Újraáshatjuk a világ alapjait?” – ahogy fordítottad, még ezen is elgondolkozik.

Ő választ próbál keresni. Amphitryon nem. Ő egyszerűen csak odaver. Amikor első körben ez nem sikerül, akkor szövetségeseket hoz, a hadvezéreit. Teljesen biztos az igazában.

Molière Jupiter alakjában XIV. Lajost formálta meg. Aktualizálta a darabot, részben megfricskázta a francia udvart, részben el is fogadtatta a Napkirály viselkedését, hódításait. Az önazonosságon kívül a hatalomhoz való viszony,

a hatalom természete a másik fontos problémája a darabnak. Milyen ez a hatalom?

A királyt mint a hatalom megtestesítőjét én itt nem látom. Inkább az a fontos, hogy Jupiter bármit megtehet.

De ő cselhez folyamodik, nem istenként hódít.

Ő egészen egyszerűen megkívánt egy nőt. Egy ilyen pitiáner dologért cserébe is képes a hatalmát üzembe helyezni: elvenni valakitől a személyiségét. Mért is ne tenné meg? Ha egyszer lehet. Amúgy tényleg csel: nem erőszakolja meg Alkménét, és a végén azt is bevallja, hogy csak Amphitryon képében érthette el a sikert, azaz a nő hűséges maradt.

Alkménét fel tudjuk-e teljesen menteni? Tiszta marad?

Tenni nyilván nem tehet a dologról. Felmenteni... hát ebből nem következik, hogy felmenti a szerző. Szerintem a szerzői szándék egy férfidarab volt. Amelyben attól, hogy ártatlan egy nő, lehet bűnös is. Nem vethető a szemére az, ami történt, de attól még elveszett a tisztasága. Nem csalja meg a férjét, de ezt nagyon nehéz elmagyarázni

Amphitryonnak. Alkméné szerelmes a férjébe, és örül neki, hogy hazajön. Ráadásul el van bűvölve attól, hogy mennyire jó szerető az ő férje (akit a férjének hisz), de ez nem jelenti azt, hogy tiszta marad. A zárójelenet némasága ezt állítja.

A hatalomhoz más Amphitryon és Sosias viszonya. A dráma elején a monológ bevezeti ezt a problémát.

Igen, erre jól emlékszem, kétszer kellett megírnom, hogy egyszer jó legyen...

Sosias elmondja, hogy minél nagyobb az úr, annál nagyobb a szolgaság, egy másik helyen pedig úgy fogalmaz, hogy „Mindegy, mi az, de ha egy senki mondja, / Nem is több, mint ostobaság. / Na de milyen érdekes volna, / Ha nagy ember szájából hallanánk.” Amphitryon pedig először arrogánsan viselkedik a csalóval szemben.

Jupiter önleplezése után sem Amphitryon, sem a nő nem kap egy mondatot sem. Amphitryonnak nincs alkalma megszólalni. Nem is szólal meg, ez tény, nem kezd el pattogni, de nem is köszöni meg a főisten ajándékát, a születendő fiút, Herkulest. Hanem ismét Sosias lép a képbe, és ő mond egy

összegző monológot. Ami azért érdekes, mert eltér a szerepétől. Egy egészen okos, kisemberpozíciós, de eszes összegzést tesz a végén. Hogy gyerekek, ami itt történt, arról jobb, hogyha inkább hallgatunk. Szerintem Amphitryonnak – mivel nem kap egy mondatot sem – az előadás során a gesztusaiban lesz nyilvánvaló a véleménye. Nagyon nehezen tudom elképzelni, hogy örül ennek a hatalmas dolognak, hogy egy isten csinált neki fiút... Mondjuk én az *Amphitryont* első-sorban magánéleti darabnak látom. Ha pedig ezt az olvasatot vesszük, akkor nagyon nehezen lehet azt hinni, hogy Amphitryon boldog attól, hogy megdugták az asszonyt. Ha a hatalomról szólna ez a darab, akkor nem a férj, hanem a hadvezér reagálna az eseményekre: a hadvezér az erő nyelvét érti, könnyebben elfogadja talán az események alakulását, sőt talán a félisten fiának is tud örülni. De itt ennek nyoma sincs. És így aktuális a dráma a mai korban, hogy ez a történet mindig lehetséges. A végén csak Sosias szólal meg, a kisember. És éppen ez a lényeg. Nekem ez bizonyítja, hogy ez egy kisemberekről, magánéleti dolgokról szóló darab, és nem az

uralkodók problémái vannak a középpontban.

Sosias a főszereplő?

Mindenképpen az egyik legerősebb szereplő, ha a karaktereket nézzük, az övé van a legjobban megcsinálva. Ahhoz nem kell nagy ész, hogy Amphitryonként az ember hazajön, aztán egyből mindenkit elküld a fenébe. Ahhoz se, hogy jön a férjed hasonmása, aki ráadásul jobb a férjednél, és aláfekszel. Merkúr-nak sincs különösen nagy szerepe. A Merkúr-Sosias jelenetek nyilván nagyon izgalmasak, de ott is Sosias a főszereplő. Az övé a legemberibb karakter, az övébe lehet a legjobban belegondolni, a legkilátástalanabb helyzetbe ő kerül. A legemberibb, legnormálisabb válaszokat, persze a legnevetségesebbeket is, ő adja.

Urbán Csilla

Zsírkrétaolaj és napittas flegma

Csató József festészetéről

„Nézd, itt az ősz, / és fogalmam sincs, hogy mit mondjak Neked. / Talán csak annyit, hogy öltözz melegen! / Az élet színes, de hidegebb lett.” – éneкли Csató József a *Nap+por* című dalban, s úgy tűnik, pusztán azért formálja meg a szavakat, hogy legyen ürtügye a poroszkáló dallam megosztására. Igaz, a Monober együttes egyetlen tagja sokkal inkább festő, mint zenész, de Csató festészete nem kevésbé *„l’art pour l’art”*, mint a fenti csacska dalszöveg. Gazdag koloritú képei még csak nem is magáról a festészetről szólnak (hiszen távol áll tőle mindenféle elméleti igény), csupán annak napsütötte részéről. Rögtön látható ez, ha a csendéletszerű banán-, dinnye- és kaktuszfestményeit nézzük, sőt a lélektani vetületű portrék esetében is lényegesebb a látvány, mint a tekintetekből és testtartásokból visszafejthető személyiség. Csató ugyanis nem dolgoz fel, nem fejteget, nem üzenget,

saját élete vagy a világ helyett a képeiről gondolkodik a műtermében. Ahogy ő maga fogalmazott Dékei Kriszta kérdésére válaszolva (*Magyar Narancs*, 2014/4.): „Nem akarom a képeket agyonmagyarázni, csak a legminimálisabb információt adom meg, ami még nem zúzza szét a művet. Bár nem is tudom, hogy mit rágnék a szájukba [ti. a nézőknek]. Igazából a szín és a forma érdekel.” – Jobb lesz, ha mi is ezekkel foglalkozunk.

Jóllehet néhány újabb képe tárgymasszává sűrűsödik (*Többdolgú zenekar*) vagy aprólékosan kidolgozott részletekkel gazdagodik (*Szárak, pihék, szőrök*), Csató József figuráinak zöme szeretetreméltóan darabos és tömzsi. Mintha kisbaltával faragták volna a testrészeit, hogy aztán lazán összeillesztve egy felnőtt mese szereplői és díszletei lehessenek. Ezek a darabkák – akárcsak a hátterek – bár rendszerint monokrómok, korántsem egyneműek. Faktúrájuk apró változásai a színezés árnyalatmódosulásait követik ott is, ahol sűrű, de csak félig összekavart krémre, és ott is, ahol könnyű csuklóval felsatírozott zsírkrétarétegre emlékeztet az olajkolorit. Szintén ez a tarkasággal incselkedő árnyalatkroma-

tika lazítja a szomszédos („foltosan egyszínű”) képrészek kapcsolatát: a színtömbök között nem húzódik szigorú kontúrok, a szegélyeken a pasztellszínek beszédbe elegyednek a friss avokádózöldekkel, csokoládébarnákkal és – a leghevesebb retinális látat kiváltó – tükizkéekkel. Így válnak a figurális festmények finoman változó színekollázsokká, amelyeket – csak a kolorit öntudatlan szépségéért – hosszasan bogarászhat a nézőjük anélkül, hogy eszébe jutna történeteket vagy evilági párhuzamokat reklamálnia rajtuk. Látható, hogy Csató József műveire hatványozottan igaz az a képzőművészeti közhely, miszerint a szemhez szólnak, így sokkal inkább nézni érdemes e kompozíciókat, mint beszélni róluk. Ha mégis közelebb szeretnénk férkőzni napsütötte esztétikumukhoz, akkor az eddigi bölcsészkedő szócséplés helyett célszerűbb a zenéhez fordulnunk.

Elsősorban azért, mert – mint már kiderült – Csató nemcsak fest, de komponál is (a Monober előtt a Bioerberber dalszerzője volt). Lo-fi számai és a képei csupán távoli rokonságban állnak, a zenéje azonban eligazíthat bennünket festmé-

nyeinek hangulatával kapcsolatban is. A néha tébláboló, néha ütemes zene mögött nem kimutatott, de kikezdhettelen lazaságot, zsigeri derút és flegmát, összességében az életben-alkotásban való önkéntelen feloldódást érezhetünk. Olyan nemtörődöm belefeledkezést, amilyet a Csató-képek figurái, különösen az instrumentumaikkal összeolvadó zenészek tanúsítanak: a *Speciális hangszer* szecessziósan figligrán furulyás lánya, a *Hagyomány* „trópusi antik” lantos istene és a harmonikázás közben szinte hanghullámmá nyúló fiú.

Utóbbi két alak a festő délszaki sorozatába tartozik: azok közé a mediterrán és karibi atmoszférájú képek közé, amelyeken banánok, berberek és más napfényben úszó társaik tűnnek fel. A kaktuszképekkel induló „egzotikus” festményeket nem csupán hízelgésből vagy művészettörténeti megrögzöttség miatt lehet Paul Gauguin tahiiti munkáihoz hasonlítani, hiszen élénk színekben fürdő, zömök és bölcs-örök nyugalmú szerecsenek méléznak Csató festményein is. De az asszociációkat sorra véve nem lehet mellőzni egy másik, kortárs óriást, Peter Doigot sem.

Doig trinidadi alakjai – Gauguin választottjaival szemben – már ismerik a nyugati civilizációt, és már nem lengi körül őket semmiféle pátosz. Esendőek, egyszerűek, a belső, életvitelszerű derűs flegma mégsem kopott ki belőlük, ahogy Csató kaktuszok közt gubbasztó vagy ananással zsonglórködő figuráiból sem. Nem mosolyognak, de bármelyik pillanatban elmosolyodhatnak. (Nem állnak ettől távol Csató komorabbnak tűnő portrémodelljei sem. Persze lehet gyanítani némi drámát az elmaszaltolt vagy elmaszkolt arcú, illetve a csak nyakig ábrázolt alakok láttán, még inkább a füstölögve érintkező párokat nézve. Gondjuk, társas magányuk azonban csak a kép kedvéért elképzelt játéknak vagy stílusgyakorlatnak tűnik. Csató képein a gonosztevők, a gyanakvók és a flegmatikusak is napittasak.)

Valamivel fentebb azt tanácsoltam, hogy forduljunk a zenéhez, ha Csató festészetéhez mindenáron nem-vizuális úton szeretnénk közelíteni. Nos, a gyümölcsök legalább annyira érzéketesen útba igazíthatnak bennünket. Magukon a festményeken is gyakran fordulnak elő gyümölcsök: például gö-

rögdinnyecikkelyek, amelyek karcú lányok szépségével vetekedve mutatják piros húsukat; csattanásig érett banánfürtök és narancsgerezdek, amelyek csendéletté nemesedtek; vagy a délibábszerű ananász, amit a szurokfekete *Jim* magától értetődő természetességgel egyensúlyoz a feje búbján... Ha valakinek úgy kellene mesélnünk Csató művészetéről, hogy maguk a képek nincsenek kéznél, akkor mondjuk

csak bátran azt, hogy a szemek úgy tapogatják formáról formára Csató krémes-zsírkrétás-pasztelles színeit, ahogyan a mézédés dinnye vagy az ananász parfümös íze fut szét a szájban és az orrban.

Azt hiszem, így el is árulnánk ennek az egyszerűen gazdag festészetnek a lényegét. •

veress dani

A „megszabadulás” ambivalenciája és a történet nélküli személyiség

Fehér Renátó: *Garázsmenet*,
Magvető, 2014

„*Én válaszul / megesküszöm Istenre, hogy nem látok többet*” – zárul Fehér Renátó *Garázsmenet* című kötetének nyitó verse, a *Határsáv*; de ha a tettként értett fogadalom eredete nem a düh és a gyermeki dac, hanem az érett személyiség komolyan vehető elhatározása, vallani kell az eskü okairól és mindinkább: az eskü áráról. És legkevésbé talán Isten előtt.

Az ígéret nem marad beváltatlan: a *Garázsmenet* alapképlete a vallomás, amely a fenti eskütétel hanghordozásából kikövetkeztethető formával, a vallatás alakzatával kiegészülve uralja a kötet egészét, essen szó apáról és anyá(k)ról, „monogrammá felejtett” szerelmeikről, vagy éppen maradéktejről, Melba kockáról. A fogadalomtételhez vezető okok nem maradnak

feltáratlanul, és éppen ebben rejlik a *Garázsmenet* ereje; a kötetben található vallomások, amelyek, ha kell – és a felvázolt helyzetek és viszonyrendszerek tudatában: jogosan –, vallatásba, számonkérésbe átforduló, mindvégig őszinte, előlünk és maga elől egyaránt semmit el nem hallgató személyiség vallomásainak sorozata. A gondosan felépített versek beszélője egyetlen pillanatra sem esik ki a vallomást tevő-vallató személy szerepéből, és ezt eszünkbe sem jut e biztos alapon nyugvó beszéd hátulütőjeként felróni. Ez a biztos hangú beszélő nagyon is birtoklója és ismerője annak a világnak, amelyről finoman kidolgozott, sokszor már a citálhatóságig kerekített állításait teszi, legfőképp a szeretett, első látszatra támadhatatlan erkölcs szerint élő család mikrovilágáról: „*Mindegyikük jó katolikus: / sehol egy öngyilkos, se megesett lány, se alkoholista. / Csak kioktató, kisemberi dac, amire / nincs indok vagy mentség. / Mert a család csak élt, mintha lenne Isten.*” (*Határsáv*) Az az élet, amely „*nemzedéken át, a nyugati határsáv egy rövid szakaszán*” háboríthatatlanul zajlik, a bűn fogalma felől megközelíthetetlen; ugyanakkor az Istenben

való hit képmutatása, valamint az indok és mentség nélküli „kisemberi dac” szerint szerveződik, így mégsem lehet kielégítő a kimondandó dolgokat ebben a mikroközösségben egyedülként artikulálni képes (és ezt a feladatot magára is vállaló) beszélő számára. „*Én meg magamtól tanultam, hogyan higgyek benne, / és vagyok az első, aki belekérdez / a megszakíthatatlannak hitt történetekbe [...]* Mert nem lehet úgy élni, hogy jól van, ami van, / hogy minden megoldódik majd az együttműködéstől.” A történetek – amelyek a szűk közösséget összetartó, a hagyományra alapozni tudó családdá szervezik („mert családdá minket a történetek tettek” – Az átképzett tanár) – kritikája, a történetekbe való belekérdezés a kötet beszélőjének alapmagatartása: a nem szűnő ön- és helyzetvizsgálat, a fennálló viszonyok és kapcsolatok kétellyel való illetése gyakran a düh érzését eredményezi, főként a családtól, kiváltképp az anyától való „megszabadulás” dacos gesztusában: „*És te azóta nem érted meg, hogy / a sér-*

tődöttek körül gyorsabban múlik el az idő, / és hogy hiába kiabálsz, nem tudsz megvédeni. / Neked lettem férfvó, hogy hagyj már végre békén.” (A hála jogán) A beszélő ebből a dacból kiindulva hagyná maga mögött az anyai kötelekben telő gyermek- és kamaszkor motívumait, a leválással egyidejűleg vállalva a „férfinak szegődés” kényszerű és szükségszerű terheit.

A számonkérés indulata, a család régen fennálló, megrögzült magatartásformáinak kritikája a *Vasárnapi recept* című versben a finom gúny hangszínével párosul; a beszélő iróniával illeti a kiüresedett, tartalom nélküli családi hagyományokat, a halált

övező álpátoszt, valamint a temetés eseményét receptszerű előírássá, rutinná degradáló viselkedésformákat: „*Aztán a temetőlátogatások / mentén emlékezni. / Úgy vágni a virágot, mint a régiek, / akiknek nevére talán, / rokoni szálaikra már régóta nem. / Ezt ismételtetni hétfévente, amíg / népmesehőssé száradnak mindannyian.”* „*Gyászolni hosszan és / túlzott megtörtséggel: /*

nagyjelenetek a ravatalozóban, / torz hangon zokogó, görcsös zokogás, / vértelenné szorított pengeszáj."

Az anyától való „megszabadulás” mégsem olyan problémamentes, mint ahogy az *A hála jogán* zárlatában megjelenik. Mintha a kijelentésből („*Neked lettem férfivá, hogy hagyj már végre békén.*”) kiérezhető dac éppen az anyától való végérvényes elszakadás sikeretelenségét sejtetné. A számonkérés és a szembesítés égető szükségét mégsem érinti ez a gesztus; a felelősség, a gyermek iránti felelősség elháríthatatlanságát a biológiai (és az anyajegyek összekötögetésével: immáron szellemi) nyomhagyás tényével támasztja alá a beszélő: „*Rájönni, hogy nem lehetek csak én a felelős. / Mert te rajzoltál tele anyajegyekkel. / Ezeket kötögetem össze a mellkasomon, / ha már lekaparni nincs merszem, / próbálok rájönni formára, sorrendre, de / így csak még nehezebb megszabadulnom tőled.*” (*Anyajegy*) A származás el nem tüntethető bélyege mellett a leválás ellen dolgozik az a tapasztalat, miszerint az anya akarva-akaratlanul a megszabadulás lehetősége ellenében neveli és növeszti gyermekét: „*Beküldtél omladozó sírkövek közé, / hogy utána*

kimenthess onnan. [...] Nem tanítottál meg mosni magamra, és most / a szennyest emlegetve érvelhetsz érted.” (*A hála jogán*); „*Úgy őrizted magad, hogy beteggé neveltél, / hogy aztán mindig meggyógyíthass.*” (*Lumbusin fabula*) Tovább árnyalja az ellennevelés tényét a majdani szerelmek távoltarthatóságának illúziója a hátba kapart átok képében: „*Fürdettél tíz éves koromig, és a hátamba, / ahol nem láthattam, tökéletes átkokat karmoltál / az idegen nőkre, akik aztán tényleg megérkeztek.*” (*A hála jogán*) A betegség jeleit kutató, és ezáltal a betegség lehetőségével önmagát az anyához (vissza)rendelő személyiség ábrázolása (*Lumbusin fabula*) csak erősíti a megszabadulás-leválás eddig felvázolt ambivalenciáját, amely alól a beszélő nem képes kivonni magát.

Az *Anyák napjában* a sokszoros anyai eredeztetés („*Anyából nekem mintha kettő lenne. [...] Valójában viszont egy harmadik nő szült meg.*”) alakzatában válik a beszélő számára oly lényegbevágóvá a kezdőpont, az eredet felfejtése a kitalált (*Kisanyu*, azaz könnyen azonosíthatóan: Egerszegi Krisztina) és a biológiai anyához való kapcsolódás

hangsúlyozásával. Természetesen az igazi elszakadás lehetősége, ennek ellenértékeként pedig a kötődés a vér szerinti anyához, *Nagyanyuhoz* köti a beszélőt („*Állítólag én is egy kicsit / továbbszomorítom azt a szemet*”, és akihez a legszemélyesebb belső beszéd, az ima szól, akihez az otthon-otthonosság érzete rendelhető: „*A Nagyanyuhoz magamban beszélek. / Megtartom a keresztbefutó lécek árnyéka, / a térdepelő hűvöse és / az összekulcsolt ujjaim szigora mögött. / Neki lenni bennem otthonos.*” (*Anyák napja*))

Az elszakadásnak, a biztonságot nyújtó, de legfőképp meghaladni kívánt mikroközösségnek nem csak modalitása van, hanem helye is: ez a hely pedig az, ahol a garázsmenet jár. A garázsmenet így az a metaforikus *esemény*, amely során a lírai személyiség szembesül az elszakadás akaratának tétjével, megsejtett következményeivel és tárgyi környezetével: egyfajta számbavétel („*Ezzel a későesti járat-tal cipelem el, lami a sajátom tehát*”), ahol a helyek különös jelentéssel telítődnek. Az útvonal bejárása ekképpen az az *esemény*, amely átmeneti lehetőség egy akart vagy megsejtett állapot felé, ugyanakkor

éppen körmenet is („*Az útvonalat naponta rutinból lejáróm / (hívhatom akárhogy: át-, kör-, garázsmenet)*”), amelyből az elszakadás – a címadó vers előtti költeményekben felvázolt – ambivalenciájának köszönhetően éppenséggel nincsen kilépési lehetőség. Így válik az elszakadás vég nélküli körben forgássá, igazi, felnőtt problémává, a garázsmenetről való lekésés lehetőségében pedig megkésetté.

A *Garázsmenet* versei olyan vallomások, amelyek döntő többségükben valakinek tett vallomások: a beszélő mindig valakihez intézi szavait, ezzel a versbe bevont mássikkal folytat válasz nélküli párbeszédet. A vallomás tétje nem is a másik válaszára való várakozásban, hanem az őszinte, mindenre kiterjedő vallomás megtételében van: így a beszélő „soha nincs egyedül” vallomásában, ugyanakkor a kötet szerelmi témájú verseiben gyakran éppen a másik jelenléte, elérhetősége válik problémává. Ennek példája a kötet egyik legerősebb verse, a *Fuga*, ahol a szerelmes jelenlétének hiányát a végérvényesen elveszített apa hiánya tetézi abban az egyszerűségével megindító párhuzamban, ahol a test

elérhetősége és megérinthezősége (hogy a szerelmes másik mégiscsak valahol van a világban) válik hátránnyá a rá gondolás fájdalmában: *„Mindkettőtök után menni gyáva vagyok. Őrá gondolni mégis könnyebb – / neked valahol megvan a tested / forrón és megérinthezőn.”* A beteljesületlen, vagy talán soha nem is volt szerelem (*„És tényleg nem tudom, hogy elmenekültél, / költöztél, vagy talán soha nem is voltál / itt”*) a várost üres és tartalom nélküli attribútumok halmazává változtatja, ahol a kötődés hiányában a járdalapok közül kirepedt fuga válik a belső ihlet legfőbb forrásává és tárgyává.

A *Kleopátrában* a szerelem megkésettégénél fogva szintén bevégezetlen marad, így minden, ami a beteljesült szerelmet keretbe foglalhatná – az egyedüllét elől menedékként elképzelt szituáció valószínűségének ellenére –, a feltételes mód használatában visszavonttá elérhetetlenné válik: *„Vállalnám, hogy betegen ágyhoz legyek kötve / és te ápolhass. Aztán ezt irigyelném: / szeretem én hozni a nagyobb áldozatot. / De a legvégére szégyellném magam. / – Nemsokára, nemsokára... mondogatnám / két légszomj között.”* A *Fehér babáim, fehér babák* című versben a

beszélő mintha már el is fogadná a nyilvánvaló eltávolodást, rezignált hangon veszi tudomásul a végérvényesen elszalasztott lehetőség, a lekéssett idő, a talán túl későn érkező vallomás következményeit: *„Hamarosan megint viszontszereted. / De mindez kellett, hogy lehessen újra és végleg őt választani. / Aggodalomra tehát semmi ok: / nem terebélyesedik bennem követelés. / Üres vagyok – meddő nő / a sokadik kísérlet után.”* Ezt az ürességérzetet enyhíti a *Köszönőviszonyban* ábrázolt férfi-női viszony; a másik felett aratott győzelemben itt a másik válik kiszolgáltatottá: *Szóval kérlek, legyél nagyvonalúbb! / Látod, milyen könnyen előállhat / egy helyzet, amelyben kényem- / kedvem szerint teszek veled, / anélkül, hogy tolakodnának az attribútumok.”* Ugyanakkor ez a „győzelem” nem a beteljesülés ambivalenciáját hordozza magában, hanem mindinkább a visszafordíthatatlan és nyílt elszakadást, az előre elrendelt szerelem fájdalmát, a következetesen végrehajtott eltávolítás állomásait: *„A következő győzelmet akkor aratom, / amikor te ezt – sejtve, hogy rájöttem – / a hátam mögött, de félreérthetetlenül / nekem címezve, le is tagadod”; „Végtére is, a*

kezdeteiktől tisztán / látható végeredmény függvényében, / ennyi kíméletlenségre jogot formálhatok."

A kötet úgynevezett közéleti versei dokumentálható történelmi-közéleti események helyett a privát szféra motívumait és alakjait helyezik előtérbe: a történelem és annak minden velejárója a közéletiség és a magánszféra összeegyeztetésével a család történetén keresztül jelenik meg, legmarkánsabban a generációk szembenállásában. Ez a szembenállás az elválásversekhez hasonlóan a számonkérés-szembeállítás feloldást nem hozó akarataként formálódik, amelyben az apa bűnlajstroma egy egész generáció, az apák, „bácsikák és keresztapák” (*Üvegfalú lift*) bűn-allegóriájaként jelenik meg: „*mifelénk az agyonlőtt családfők a felelőtlenek, / és gyávák mind a túlélő apák*” (*Ká-európai ismerős*). A megbocsátás nem rendezi a dolgokat, a hiány hiány marad ebben a nagyvonalú, egyúttal könyörtelen gesztusban: „*Édesapám, szerettelek és megbocsátok, de nem / siratlak el, / mert te mégsem szülő voltál, csak egy idősebb / haver.*” Az ekképpen megjelenített apa-hiány közéleti relevanciája a hazátlanság, a szétváló hazafogalmak,

valamint a megadó kiegyezés érzete: „*Áttaktikáztad a gyerekkorom (még egy bezárt cukorgyár / a ködben), tegnap meg már én is menthetetlen kompromisszumokat / kötöttem. / Én se látom már a hazámat az ellenfél / szemében, / sőt nincs is hazám, és a te hazádról sincs meg a / véleményem.*” (*Üvegfalú lift*)

A beszélő levonja a kendőzetlen és kíméletlen szembeállítás-számonkérés rá vonatkozó következményeit: a bevallható múlt, a generációt formálni képes örökség („*Rám nem hagytak múltat, amit be kéne vallani, / és sérelem sincs bennem semmi örökölt*” – *Ká-európai ismerős*) és saját történetek hiányában légtüres térben láttatja magát, amely – talán generációs élménynek nevezhető – helyzetet némiképp a „*nem lesznek a kölykeim kölykeim / láthatatlanok*” (*Láthatatlanok*) dacos mantrájával ellensúlyozza. Ennek ellenére a kötet szövegeire jellemző a maradék-maradékság érzete („*Így vagyok itt, egy ország maradéka*” – *Ká-európai ismerős*; „*pedig épp látni kezdem, ami maradék*” – *Maradéktej*), amelynek eredete talán a vákuumhelyzetben lévő személyiség történetnélkülisége. Ebből a tartalmatlan helyzetből még a megbocsátás és a megértést

megcélzó hozzáigazodás árán sem nyílik kiút a múlt felé, csak előre, az időt átugró, magunkra erőszakolt, tehetetlen koravétség felé: „Az emlékezéshez szervezem a napokat, / mert családdá minket a történetek tettek. / Ezeket, sajátok híján, újramesélem, / apám leveleiből, nagyapám naplójából, / hozzájuk öregszem, ahogyan később kéne tenni / és elalszom magam mellett.” (Az átképzett tanár)

Adódik-e más lehetőség? Ha a *Garázsmenet* első kötetként helyzetjelentés, kíváncsian várjuk a későbbi kötetekben a helyzet megoldására-felszámolására tett kísérleteket. Már ha lehetséges mindez saját történetek híján, egy garázsmeneten ülve. •

Mizsur Dániel

„...felszámolódnak beszélt nyelveken zörgő frázisok...”

Tinkó Máté: Amíg a dolgok rendeződnek, FISZ, 2014

Tinkó Máté első, hat ciklusra tagolt verseskötetét sajátos dinamizmus jellemzi. Ezekben a szövegekben nemigen találni határozott nyugvópontokat, minden darab csupa mozgás és történés, múltak sűrített egymásra rétegződése és folytonos identitáskonstruálás. Köteten belüli koherenciájukat, ismétlődő logikájuk mentén megképződő egyedi hangjukat „...a dolgok nem rendeződnek soha, csak tapogattják bizonytalanul a felszínt”-szemlélet állandó jelenléte teremti meg szövegről szövegre.

A körkörös dinamizmus velejárójaként néhány jól kijelölhető gondolatkör, verstéma fúzi össze a kötet szövegeit. A versben elbeszéltek töredékességéből eredő folyamatos reprodukálás révén nem ritka az olyan fontos képek állandó visszatérése, mint például a szülők megismerkedése a Néva fölött át-

vezető repülőúton (*Amíg a dolgok nem rendeződnek; Családvonások; Egy MRI-vizsgálat elé*), vagy egy olyan, az egyén számára még belátható családi mítosz megteremtésében szerepet játszó érzékletes szófordulat, mint a variánsaiban többször megjelenő „*tőled tanult arc*” (*Amíg a dolgok nem rendeződnek; Anyai fejelem, szigor; Ne kezdődhetne azzal*). Az ismétlődő témák érintkezésben és átfedésben vannak az egyes ciklusokon belül, de általában egységként érzékelhető egy-egy téma dominanciája, kijelölve egy bővülő-variálódó, de tárgyát és hangját tekintve soha nem nagyon szétszóródó kötetsszerveződési irányt.

Az első nagyobb szövegegység-től fogva a kezdő ciklusban kifejezetten gyakran érhető tetten a különböző történetrétegek összemosása, a közeli „ősök”, a nem mindig pontosan meghatározott hozzátartozók (véltetően szülők, nagyszülők, déd-szülők) mikrotörténelmének a lírai én saját múltjába való szerves beépítésének igénye. Ez a többszintű múlt, a saját tapasztalatba mintegy önértelmező alapként koherensen involvált mások általi tapasztalat mindvégig feltűnően hangsúlyos marad.

Érdekes, hogy ezekben a darabokban az első kézből, „saját bőrön” megtapasztalt és a saját történet előtti időkből csak mások által vagy közvetett módokon megismerhető emlékfoszlányok – a *Hasadás* (97.) szóhasználatával élve: epikus „*emlékzörejek*” – kerülnek viszonyba egymással, és válnak otthonossá, illetve tudatosan, programszerűen vállalt örökséggé a versben megszólaló számára. Az elődök, ősök történetének töredékekből történő újragyúrása nem csupán a lírai én tulajdon narratívájába való szervesítés kísérlete, hanem egyben az olvasó meginvitálása is a lehetséges történet(ek) reprodukálására. Egy vele készített interjúban Tinkó ekképp beszél a költői-olvasói rekonstrukciós kvázi egyenrangúságáról: „Hiszen én sem tudok sokkal többet, mint egy néző, aki befizette a jegyét egy másfél órás vetítésre”.

Ehhez a töredékességhez, ezekhez a szabadon kitölthető helyekhez kiváló alap a választott forma és beszédmód: líra módjára absztraháló, sűrítve építkező szövegek, lazán szótt vagy hanyagul egymás mellé helyezett történetrétegek epikus tartalmával, elbeszélte tör-

ténetdarabokkal („Beléd szerettem. Dédapámat mikor lábon / lótték, fel kellett hagynia a profi tánccal / örökre” – Jöttök, mentek, 14–15.). A felmenők, családtagok történetének saját identitásba való beépítése, néhol a fikció általi újbóli és újbóli megkonstruálása kapcsán egy, a versek hangoltságának szempontjából szerencsés módon elkerült, szentimentálisabb költői hangnem megütése nélkül is az lehet az olvasó benyomása, hogy a lírai ének nehéz megválnia a nemcsak az összefonódó történetük révén beléivódott rokon sorsoktól, hanem a sorsok mögött meghúzódó személyes kapcsolatoktól is.

Még ha csak a körülmények és az idő előrehaladása miatt változnak is meg azok, és még nem végérvényes elszakadásról esik is szó. Élesen kitűnik ez az *Egy ápoló félálma telőben* egység szövegeiben, ahol az öregség, a testi romlás változtatja meg a megszokottat, történetétől függően kire rohamos gyorsasággal, kire lassabb, folyamatszerű alkalmazkodással hatva. Figyelemre

méltó „A Szent Györgyben” című, három darabból álló sorozat. A lírai én ezekben a szövegekben egy sajátos, az elbeszélétekben benne is élő, de a rövid, enjambement-okkal sűrűn megtört, zaklatott sorokba foglaltak részvételi külső szemlélője is egyben.

A megszokottság, a jól begyakorolt védő viszonyok hiányát tekintve kiemelkedik a hatból a má-

sodik ciklus fő témája, amelynek szemlélete innentől kezdve a többi nagyobb szövegegységbe is átszivárog. Bár ebben a szövegegységben is jelen vannak a szervesen beépülő történetrétegek, itt háttérben maradnak. Már a cik-

lus első szövegének világa kívül esik az otthonos, vállalt és a folyamatos konstruálás révén jól beépült identitás horizontján. Csöppet sem biztató ez a felütés: „...s belőlünk valami meddő / nőni kezd” (*Meddő fölény*) (24.). Ha a másik fél, az ismert, folyamatosan megképződő történeteken kívülről jövő személy kerül szóba, aki potenciálisan beíródhatna a saját történetbe, akkor

az esetek döntő többségében egy-fajta beletörődő, már elfogadott-feldolgozott hangvételi diszharmonia, letűntség, törvényszerű elromlás és visszafordíthatatlanság hangulata üti fel a fejét a versekben – jelezve az erre tett kísérletek örökösnek látszó sikertelenségét, holott a másik fél tulajdon mítoszaira való fogékonyság már az előző ciklusban feltűnik a maga kétértelműségében: „Beléd szerettem, mert hiányoznak a te / történeteid a családról” – Jöttök, mentek, 14–15.). A saját történetek védő közege ezekben a szövegekben érvényét veszti, előfordul, hogy a versben megszólaló magát is az elmulasztott lehetőségek hangoltságában, külső nézőpontból, az anya szempontjából pozicionálja: „Az én anyám semmilyen / szemmel nézi, fiából miként lett / intézeti figuráns. Pedig olyan sok minden lehetett volna” (Szabad versek) (27–29.)

Az *Egy ápoló féllálma* telőben szövegeiben gyakran tematizálódik a testi, fizikai romlás és elmúlás, a halálfélelem későbbi ciklusban is megjelenő érzésével és a „mit lehet és meddig”-szemlélettel társulva: „Még hányszor / tömöm a beleimet, a tudómet tele. Hányszor / járok nap

alatt vizelni” (Beállni időbe) (44.). Különösen érdekes ebben a tekintetben a *Pontosan így* című darab, mely a fájdalom patetikus feldolgozása helyett inkább a fájdalom absztrahálása, miniatürizálás általi élhetővé tétele tűnik járható útnak: „Ez egy olyan fájdalom, amit unottá szürcsölünk, / hogy végül távoli lesz bennünk a folyékony anyag / készítése, a bármi. / De ezeket a terheket nem cipelni kell, hanem / mikroszkopikussá gyötörni, hogy visszakövethető / csak nagyítással legyen” – *Pontosan így*, (57–58.). Ebben a szövegben mintha egyszerre kapna teret a két külön síkra, külön történetdarabra vonatkozó, a testi és lelki értelemben vett elmúlás története, a vers végére mintegy egybemosódva: „ami azután történt, tehát hogy rögtön el is múlt, / már nem volt több mint fájdalom, képlékeny, / feléd néző és pontatlan és erőltetett” (57–58.).

A testi és immateriális eltűnés, felszámolódás gondolköréhez kapcsolódnak a *Terápia-nyeszek* szövegegyes versei is. A címadó szövegben ugyanaz a szó szolgál az egyéni történet illékonyságának érzékeltetésére, mint a testi halál állapotára: „Történelmem: halott / leszel, képregény leszel” (60.). A *Zone libre*

Tengerszintek című darabja szintén előhossa az egyén történetét illető fennmarad(hat)óság problematikáját: „És a bútorok majd, lomtalanítás-kor elmenőben, / vajon hogyan adnak formát a mesének. / Itt olyan történet volt, de még mennyi / más esett, ami nem állt történetté össze” (87–88.).

Némileg továbblép ezen a tárgyon az utolsó, legabsztraktabb szövegeket tartalmazó ciklus, melyben feltűnő arányban vannak jelen az érzéki tapasztalás képei. *A Mandarin szerint* című versben is még mindig kérdés a „hány napig / még szerethetlek, még / meddig dolgozhatom / egy regényfordításon” állandósuló aggodalma, de ez a szöveg a külön, saját történetek minduntalan sikertelen egyesítésének tapasztalata után, a közös jövő hiányának majdani milyenségére is rákérdez: „...húsz év / múlva vajon hogyan leszel nélkülem” (105.).

Tinkó Máté első verseskötete gondolatilag érett szövegeket, egymásra rétegződő témáiban kellően koherens lírát létrehozó könyv. Markáns egyéni jegyeket mutat fel ez a nyelv, mely sajátos szórendjével, állandó soráthajlásaival helyenként a modorosság határát súrolja. Utóbbit szerencsésen ellen-

tézik ennek a költői nyelvnek az érzékletesség, a képi-gondolati súrítás terén alkalmazott figyelemre méltó megoldásai, valamint a kötet egészét összefogó, folyamatosan egymásba játszó történetszintek epikus elemeinek sikeres átemelése a líra szövegviszonylatai közé. •

Páji Gréta

Milyen hangot adnak ki a prémes kiborgok?

Tóth Kinga: *All Machine*,
Magvető, 2014

Fiatal irodalmunk örömteli fejleményei közé tartozik, hogy az elmúlt években egyre több kísérlet mutatkozott a posztumán diskurzus meghonosítására. Habár ez a beszédmód egyértelműen szembetűnőbb a prózában (lásd Bartók Imre készülő regénytrilógiáját), végtére is annak alapvető jellemzői közé tartozik a (leginkább a sci-fi műfajához kötött) szcenáriógyártás, Tóth

Kinga második verseskötete igazán *formabontó* módon képes alkalmazni a poszthumán komplexebb jegyeit a lírában is. A *Zsúr*ra való tekintettel a könnyelmű értelmezések akár úgy is pozícionálhatják az *All Machine*-t, mint a próteuszi költő által művelt szereplíra egy újabb állomását. Holott a kötet már első olvasásra nyilvánvalóvá teszi, benne a lírai hang nem különböző regiszterekben szólal meg úgy, hogy azok verbális készletéből és egy azok által meghatározott nézőpont révén állítja elénk a tárgyakat és az eltárgyasított élőlényeket. Már csak azért is letiltódik egy ilyesfajta nézőpont érvényessége, mivel magának a lírai hangnak (hovatóvább, lírai ének) az azonosítása is nehézségekbe ütközik: nemcsak a versek által megrendezett jelene-tek masinisztikusak, hanem a megszólalás lehetséges körülményei is inhumán keretek közé helyeződnek. A kötet háromnegyede pedig annyira kifinomultan és egyedi módon valósítja meg ennek a beszédmódnak a lírai applikációját, hogy az egyes darabok vélhetőleg azoknak is elnyerik a tetszését, akik nem kimondottan rajonganak ezért a diskurzusért, esetleg az egész je-

lenséget csupán múltó hóbortnak tartják.

Az nem kérdés, hogy az *All Machine* minden innovációs potenciálja mellett tesz néhány kísérletet a hagyomány újraértésére, így a Kassák – Nemes Nagy – Tandori trió lómotívumát hipogrammatikusan is szerepeltető, valamint a Parti Nagy Lajos-i *rókatárgyat rókaháttá* plasztikázó *Daru alatt*, vagy az átépítés folyamatával egyszersmind újraírást kieszközölő *Új Kelemenné* szolgálnak erre bizonyítékul. Hasonlóképpen kitűnik a kötetnyitó versekből, hogy az *All Machine* szövegei rendkívül ügyesen bánnak a különféle retorikai alakzatokkal, így például a *Balerina* polyptotonokkal és afrézisekkel operál, az *Elba* viszont már azt a grafikai interakciós alapot mutatja fel, amely az egész könyvet jellemzi. A benne potenciálisan meglévő, a női testen fentebbre mutató epentézis csak a perifériás látás révén realizálódik „*a nő csikóhal combján válla*” kezdősorban. Ebben a műveletben az olvasói percepció tevékeny szerepet kap, a szöveg csak a szavak elhelyezkedésével ajánlja fel a lehetőséget e trópus érvényesülésére. Ez a gesz-

tus pedig a könyv két kardinális jellemzőjét is megelőlegezi: a grafikus ikonicitást és a szimulációt.

Az első kapcsán bátran kijelenthetjük, hogy az írásképiség a kötet domináns szervezőeleme, amelynek révén az aszemantikus, a szkriptualitáshoz tartozó elemek kiemelt pozícióba helyeződnek a szövegekben. Az olvasást koordináló nyilak, a lapozással feltöltődő, 0-val jelölt üres helyek az oldalszámokban, valamint a dupla oldalakat elfoglaló, cikluscím-mé kiemelt szintagmák a befogadónak sajátos orientációs tapasztalatot nyújtanak, miközben az olyan stilisztikai és poétikai fogások, mint az enjambement, a zeugma vagy az írásjelhasználat mellőzése ennek inverzét hajtják végre, a befogadóra bízva a szöveg ütemezését. Ezzel párhuzamosan az akusztikai jegyek modulációs potenciálja is feltárul a versek által mérnöki precizitással és kvantifikáló-adatoló módon bemutatott szituációkban. Míg az állatoknak megadatik a nyerítés és legalább a bégetés hiánya (*Daru*

alatt), illetve az eszközöknek (*Kolomp*) vagy magának a „hordozójuknak” a sajátos átértelmezése révén (*Veréb*) – például a kisülést elszennvedő vezetékek pattogásával és sercegésével – képesek valamilyen hangadásra, addig az emberi megszólalás csak rezgésszámokban állítódik elénk. Ez is legfeljebb csak olyan levegővételre vagy sóhajra korlátozódhat, amelyet a versek-

ben „elkészül” – igen gyakran hangszerekké – kitömött alakoknak a beléjük vezetett csövek tesznek lehetővé. Az ez utóbbiakhoz hasonló eszközök, túllépve az egyszerű protézis szerepén, már maguk koordinálják az alapvető létfenntartó folyamatokat (*Cső, Elba, Tíz/tíz, Keltető*). A tárgyakkal való fúziója során változatos formákra preparált ember (*Figyelő, Metronom, Antenna*) így csak a rezgő hangokat adó húrok és kampók által mozgatott marionettként létezhet. E visszatérő motívum pedig egyben annak chiazmusa is, ahogyan a kötet kifejti hatását az olvasóra. Ebben a modulációban a grafikus és akusztikus dimenzió

mégsem ellentételezik egymást, hanem egymásból erednek, többek között az onomatopoeitikus betűhasználat: a *BETONETETŐ* T-i légkalapácszerű kinézetüket a négy egymást követő szótag hangzásában betöltött szerepüknek köszönhetően nyerik el, ahogyan a „[...] *vállá [l] hal sellő hullám*” l betűi is az akusztikai tapasztalat miatt láttathatják magukat felcsapó hullámokként. A versek által szolgáltatott, e grafikus-akusztikus alapra építő interakciós modell következménye, hogy a jelek nem azok, aminek látszanak; a még nem jelölt oldalakat (*Balerina*) próbababák és ikonok (*Daru alatt*) népesítik be. Ennek következtében valahányszor mégis írásjelbe botlik az olvasó, olyan grafikus poliszémia indul be, melynek alapján a perjel ugyanúgy jelenthet alternatívát, ahogyan futtatható parancssort is.

Ezzel pedig már a szimuláció kérdésköréhez érünk, vagyis ahhoz, ahogyan a versek olyan (deleuze-i) „*machines célebrites*”-t állítanak elő, amelyek ember és gép fúziójával, például a hajszalerek és a vezetékek szinkronizációja révén (*Behangoló*) egyaránt reflektálnak a betű jelölő aktusára, illetve a jelölés

produktumára. Vagyis azt a feltételezett értelmet, amely megképződik a grafikus jelek segítségével, a versek a betű aszemantikus működésmódjába ágyazva teszik csak hozzáférhetővé. Ennek egyszerűbb példája a *Torony és Ikertornyok* versekben az, ahogyan a visszatérő sor egyre lejjebb kerülve a lapon az utóbbiban egy homokórát szimulál, előbbiben pedig a torony lábánál adott szerenádót idézi meg („*annak éneklek [l] aki a toronyban lakik*”). Ennél komplexebb esetek azok a grafikák, melyek a betű indexikus horizontját hozzák mozgásba. A kötetben található metszetek, melyeken valamely szöveg egy része és az azt felülíró német fordítás együttesen ad ki valamifajta konstrukciót, a befogadó számára szimultán módon vannak jelen a versekkel, mely utóbbiak így mintegy kicsomagolják az előbbieket, vagy éppen azok alaprajaiként szolgálnak: textualizált formában képesek megmutatni olyan aspektusokat is, amelyek a grafikákon befoghatatlanok. A versek azonban úgy szövegesítik a metszeteket, hogy közben maguk sem különböznek tőlük az általuk is alkalmazott szinkron nézőpont miatt. Így pedig a grafi-

kákhoz vagy az általuk megjelenített tárgyakhoz készült használati utasításokként, összeszerelési útmutatókként (például a *Balerina* zenedobozza esetében) vagy a gép mechanizmusainak leírásaként olvashatók (*Zengető*, *Nyaktiló*). El-dönthetetlen marad viszont, hogy e gépek folyamataiba a szövegek iktatják-e be a rövidzárlatokat, vagy éppen sikeres működésük vezet rendszerösszeomlásokhoz, ekképpen pedig a lerobbanás és a csőd lenne a masinák valódi produktuma. Ezzel azt az érzetet keltve, hogy a kötetben kulcsmotívumokként szereplő fedők és kupakok valójában maguk a szavak lennének, amelyekben egyszerre mutatkozik meg és rejtezkedik a permutáció; mintha egy-egy rövidzárlat adna lehetőséget arra, hogy betekintsünk a kötet gépházának fedele alá (*Plüss*). A *Flipper* és a *Hógömb* ezért lehetnek a versek által végrehajtott aktusok diorámái: olyan zárt rendszereket enaktálnak, amelyekben megmutatkozik az a dimenzió is, hogy nemcsak az ember olvasztódik rá a gépre (*Gázkitermelő*, *Közlekedőedények*), de maguk a szövegek is azokból az elemekből építkeznek, mint a grafikák. A közös sík,

a könyv lapjai révén megvalósult fúzió így jöhet létre metszet és vers (*Aranytojás*), illetve vers és vers között, mely utóbbi esetben a grafika maga szolgál vezetőként, ahogyan például az *Akvárium* és az *Új Kelemenné* daraboknál.

Nemcsak kapcsolási rajzot szolgáltatnak tehát az egyes szövegek (*Zrt*), hanem ténylegesen szimulálni kezdik egy áramkör működését, ennek megfelelően pedig az irodalom határainak toposzául általában szolgáló „Mi van a dobozban?” kérdésben szereplő tárgy egy fekete dobozzá alakítódik át bennük. A probléma a kötettel valahol e körül keresendő, tudniillik túlságosan kalkulálja saját recepcióját, ennek következtében pedig némileg behatárolja az értelmezési keretet. Nagyon úgy tűnik például, hogy a szöveg tisztában van azokkal a szerszámokkal, amelyekben a legmagasabb a zaj részaránya (*Kalapács-üllő-tengely*), az állat-gép paradigma 19. századi fordulatával – amikor is már a gépek percepciója és tervezése történt meg az állati fiziológia alapján, és nem az állatok tételeződnek mechanikus szerkezetekként – vagy éppen a turingi gondolkísérletben szereplő gép mű-

ködésével (*Tíz/egy – A másoló, Tíz/kettő – A rögzítő*). Hasonlóképp juthat eszünkbe a versekről McLuhan „mechanikus menyasszonya” vagy a már említett deleuze-i masina. A szövegek által mozgatott műveltséganyag poétikai érvényesítése persze nem feltétlenül nevezhető a kötet hibájának, de egy idő után az olvasót irritálhatja az effajta tudálékosságba forduló tudatosság. Ráadásul e számító viselkedésmód könnyen a versek ellen is fordul; kiszámíthatókká válnak (például az *All Machines* ciklus számozott darabjaiban a jegyek betűvel való kiírása révén elrejtett egyesek és nullák esetében). Ez különösen érződik a kötet címadó (záró)ciklusán, amely nem jut túl az addigiak újraírásán, méghozzá egy olyan beszédmódban, amelytől éppen elhatárolódní látszott. Feladva az addig remekül fenntartott poszthumán diskurzust, a jelenkori irodalom bevett hangvételét kezdi alkalmazni, mely inkább elszemélytelenít, ahelyett, hogy az inhumán kondíciókat próbálná a nyelvbe vezetni. Persze felbukkannak klisés elemek kiemelt pozíciókban a többi ciklusban is, így például a manapság kihagyhatatlan motívumnak bizo-

nyuló vatta egyszer verszáró szerephez jut (*Kehely*), csakúgy, mint a disznó(vágás) (*Tíz/három – Óra*). Továbbá e kötet sem ússza meg a topográfia textualizálására tett törekvéseket (*Bank, Város*). Az utolsó részben azonban valahogy semmi nem akar működni. Habár a *Cső*-ből átemelt *Ki kell engednem a lányt* sor utalás lehet a cyberpunk *Ghost in the Shell*-franchise-ra, ugyanígy tétélezhető a kötet saját hangvételével szemben alkalmazott szarkasztikus attitűdként is, mely arra vonatkozna, hogy itt már ténylegesen valamifajta női lírát – amennyiben egyáltalán van női meg férfi líra – kellene nyújtania, ezzel végső soron a jelen rövid írás bevezetőjében említett szereplírai vonalat erősítve. Ha ez ténylegesen valamifajta parodisztikus gesztus akart lenni, az egyáltalán nem tudott érvényesülni, ellenben az olvasó annál inkább érzékelheti, hogy kontraszt helyett inkonzisztencia szolgál az *All Machine(s)* lezárásaként.

Mivel a kötet feljogosítja az olvasót az eddigiekben ismertetett interakcióra, ezért érdemes elvégezni nekünk is egy preparációt; behajtani a borító fülét a 097-hez, hogy a *Zrt*vel záruljon a könyv, így meg-

őrizve az *All Machine*-t olyan versek gyűjteményeként, mely enaktálja a mechanikus és elektronikus, analóg és digitális dichotómiákat. Ahol bár az együttműködés e tagok és az ember között végig lebegtetve van (*Vezérlő*), a gép az emberekhez képest végül mindig szuperpozícióba kerül. Ennek ellenére a szövegek még véletlenül sem valamifajta apokalipszist jövendölnek meg, melynek során a gépek leigáznának minket, inkább folytonosan rádöbbenik a befogadót az olvasás aktusának elszemélytelenítő aspektusára, a papíron található diszkrét jelek szerepére: csak annyiban engednek meg absztrakciókat, amennyiben azt maguk is kalkulálják. Ennek megfelelően, ahogyan a wurlitzer dallama digitális jelek sorozatává alakítva már nem az emberi fülnek szól (*Flipper*), úgy válik az ember haja és valamennyi hámsejtje is kódolhatóvá, már nem különbözve az áramot vezető rézszálaktól (*Közlekedőedények*). Márpedig a haj és a szőrzet az egyetlen, ami még megmaradhat prém és bunda formájában a Minotaurusszá alakult ember számára (*Labirintus*), mivel sem a bőr, sem az érintés nem jelenik meg a szövegekben. És hogy az

így született prémes kiborgok milyen hangot adnak ki? Vélhetőleg
 01100100 01101001 01100111
 01101001 01110100 11100001
 01101100 01101001 01110011
 01100001 01110100 •

Smid Róbert

A pörköltzsaft és Ámor találkozása a konyhaasztalon

Bíró Zsófia: A boldog hentes felesége, Libri, 2014

A kötetet olvasva mindenképpen készítsünk magunk mellé némi nassolnivalót, mert a lapokon egymás után sorjáznak az oldalasok, pörköltök, szalonnás fehér csokik, büdös sajtok, ribizlilekvárok, szigorúan északkeleti szélben szárított sonkák, frissen sült, ropogós fehér kenyerek. Utóbbiak lehetőleg kézzel tépettek, és rimázkodnak a fűszeres vajért, ami kötelességtudóan ellágyul a kenyér felszínén, hogy fogyasztás közben egy bol-

dogabb létállapotba teleportálja fogyasztóját. Nem lehet kibírni evés nélkül. Tényleg. Én szóltam.

Bíró Zsófia könyve szórakoztató olvasmány. Jól kiszámolt ritmusban érkeznek a gasztronómiai hasonlatok, a szerethetően őrült, esendő figurák, akik mániáikkal igazi különcök, no és persze az olvasás közben is gyomornedvképző ételkülönlegességek. A kötet címe már önmagában is figyelemfelkeltő. A városi legenda szerint a cím találékonyasága hozzájárult ahhoz, hogy a Librinél is felfigyeljenek a számos beérkező mű között a szóban forgóra. Ám ahogy a nagyotmondás a marketingben kifejezetten jól jön, úgy a könyvvásárlás után muszáj lesz kijózanodni, mivel aki egy hentes boldog nejének történetét várja, az pont nem azt kapja. Mert a kötetben szereplő feleség nem teljesen boldog, férje pedig éppenséggel nem hentes. A címben szereplő hentes egy séf, felesége pedig életének jelentős részében azért boldogtalan, mert epekedik hites ura után, aki több időt tölt töltelekkel, sütéssel, főzéssel, filézéssel, mint vele. Egy vehemens, száz kiló fölötti konyhafőnököt hentesnek titulálni pedig alapos indok lehet a rövid

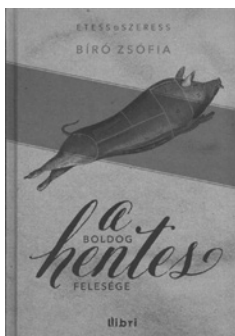
úton történő kicsontozásra. Mind ezen túl persze a merész hasonlatok beszippantják az olvasót, mint ez is, ahol a feleség, férjéről szólva megjegyzi: *„Ha velem történik valami rendhagyó, akkor mindig zavarban van egy kicsit, mintha csak Albert Flórit látná fölső fogsor nélkül.”* (70.)

Irodalmi emlékezetek, allúziók és a gasztronómia hömpölygő dominanciája uralja a szövegeket. Hangvételében ott keveredik Hrabal feleségének hangja a *Foghíj*akból éppúgy, mint Krúdy kiskocsmáinak melankóliája, vagy Cserna-Szabó András körüti másnapjai, és persze Rejtő karakterei. A kiváló karakterformálás erőssége a könyvnek Mráz úrral, aki elátkozottságában finoman emlékeztet Bagaméri Elemérré, vagy Móricz Kis Jánosára a *Tragédiá*ból, ahogy egy pezsgőfesztyívalon megpróbálja kiinni vagyonából gazdáját; vagy épp Samu tisztelendő úr, a varázserővel megáldott Mama, és a felszentelés előtti utolsó pillanatban kiugrott papból lett főpincér, Horvai úr, aki Pilinszky Jánossal ivott a pesti éjszakában. Horvai úr figurája sok szállal kötődik az irodalomhoz, amit explicit kifejezésre is juttat minden bemutatkozásnál: *„Horvai Jusztinián. Több halálos beteg-*

ségem van, mint Füst Milánnak.” (97.) A kortárs stand up hatásai is kimutathatók egy Bődöcs-monológból származó kép felbukkanásával: „Mert, ha nem tudnák, a disznók hajnalban, amikor a gyilkosaik hótípróban és bakancsban osonva azt ordítják egymásnak, hogy «halkan!», megérik, hogy értük jönnek...” (25.)

A konyhák világa a lehető legszürrealisabb megvilágításba kerül, ahol séfek a gasztronómiai kivagyiságban már a kulináris dekonstrukciót hajtják végre, amikor „nem azon versenyeznek, ki tud rafináltabb mesterfogást és nehezebben beszerezhető alapanyagot, hanem éppen fordítva, minél egyszerűbbet kell mondaní. Mint a serpenyőben süített piritóst. Általában ez szokott győzni, közvetlenül megelőzve a kolbász nélküli paprikás krumplit és a túró nélküli túrógombócot. Aztán megpróbálják elmesélni, milyen íze volt. Sose sikerül. Egy ideig próbálkoznak szakkifejezésekkel, de attól zavarba jönnek, úgyhogy inkább aprólékosan részletezik a körülményeket, hátha az segít: mikor készült az étel (általában nyári szünetben), hol (kizárólag vidéken és sparhelten), mi-

lyen tényérből került fogyasztásra (virágos, pléh) mit kellett hozzá inni (tea, esetleg kakaó, csorba bögréből), milyen ruha volt a nagymamán (otthonka színe és mintázata), valamint a felhasználón (autós kismadrág és atlétatrikó), mit adtak a tévében a fogyasztása közben (Sandokan). Ebből lehet tudni, milyen íze van a serpenyőben süített piritosnak.” (88.) Ezen a ponton leomlanak a falak ízlelés és irodalom között, hisz érzékeltetni az eltűnt idők el-

tűnt ízeit csak együtt képesek. Olyan ez, mint amikor Zorbász, a görög szűkösnek találta érzései kifejezéséhez a nyelvet, és akkor táncolni vagy zenélni kezdett. Ahogy a séfek kifognak a titkos összetevőkből, úgy hívnak segítségül valami mást, valami költőt. Pár sorral később maga a beszélő is utal rá: „Márpedig ők mind olyan érzékenyek, mint egy lírai én. Csak röstellik.” (88.) A blogot író, ezredfordulós Krúdy emlékezne így a hajdanvolt nyolcvanas évekre, miközben Instagramon közzétenné #velőpirítóssal címmel szelfijét.

Ha elfogadjuk, hogy a gasztronómia a belülről szeretés művészete,

némi expanzióval ez az irodalomról is elmondható. Az egész hermeneutikai kör, Gadamerestül, Heideggerestül kisül, párolódik ressen, ropogósan előttünk: a romantika zsenieszményével, a folyton teremtő-alkotó férj mellett az őt megérteni akaró, az írás aktusával mindenestül befogadó, magáévá tevő feleséggel, aki mesélésével szintén alkotótársá válik. *„Egy krumplit például ébren sosem önmagában eszünk, abban benne van minden krumpli, amit eddig ettünk, minden amiről olvastunk, minden, a krumplival szemben támasztott személyes és társadalmi elvárásunk...”* (15.) Eközben ahogy férje étterméről megjegyzi: *„Este tízre olyan sűrű és tömény lesz az öröm a teremben, hogy kicsordul az ablakokon. Ezeket tényleg boldogra etette a férjem.”* (152.), úgy írja ő is boldoggá olvasóit. A teremtés, szakralitás mindvégig jelen van a fejezetekben, idézettel Márk könyvéből, a vallási áhítat komolyságával elvégzett konyhai liturgiától a pogány baccháns orgiáig.

A gasztronómiai hitelesség érdekében a szerző férje, a híres séf, Takács Lajos, szakmailag is ellenőrizte felesége írását. Apró finomításra talán csak az szorul, ami felett egy disznóvágásokon edző-

dött böllér szeme nem siklott volna át, hogy a disznó az ólban csupán megragadása után kezd visítani: *„És akkor beküldték a férjemet az ólba, ahol Szépségem visított, hogy csalogassa ki.”* (25.) Mindemellett Bíró Zsófia interjúban kijelentette, hogy nem róla és férjéről van szó a történetben, sőt ennek a kötet elején is hangot ad: *„A regény szereplői egytől egyig kitalált alakok. Én is. A Pilinszky János italfogyasztási szokásairól szóló információk Tarján Tamástól származnak. Amennyiben hibásak lennének, kérem, feltétlenül szóljanak neki! A szerző”* (5.) Az érzékeltetés helyett néha kimondott bölcselkedés botladozó bája földi esendőséget kölcsönöz az elragadtatott történeteknek, már-már konyhai falvédőkre hímzésért kiáltó megálapításokkal: *„Elvégre mindannyian lerontott sütik vagyunk.”* (77.)

Aki az étkezést nem pusztán önfenntartási célból gyakorolja, megtalálja a számítását ebben a gasztrokirándulásban. Rengeteg szeretet, nyakon öntve humorral, jó mondatokba ágyazva, csipetnyi misztikummal: erről mesél a boldog hentes (séf) felesége. •

Balogh Ákos

E számunk szerzői

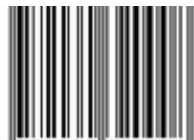
Balogh Ákos (1975) PhD-hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Csató József** (1980) festőművész, *Budapest* • **G. István László** (1972) József Attila-díjas költő, műfordító, tanár, legutóbbi kötete: *Hármasoltárok* (Palatinus Kiadó, 2013) • **Hyross Ferenc** (1992) egyetemi hallgató (ELTE PPK), *Budapest* • **Kerber Balázs** (1990) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Kötter Tamás** (1970) ügyvéd, üzletember, író, *Csorna*, legutóbbi kötete: *Dögkeselyűk – Fejezetek egy multi életéből* (Kalligram, 2014) • **Mizsur Dániel** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Mohácsi Balázs** (1990) irodalmár, PhD-hallgató (PTE), *Pécs* • **Németh Tamás** (1986) tanár, PhD-hallgató (PPKE BTK) • **Páji Gréta** (1989) PhD-hallgató (ELTE BTK), *Sátoraljaújhely–Budapest* • **Smid Róbert** (1986) PhD-hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Szálinger Balázs** (1978) költő, *Keszthely*, legutóbbi kötete: *Köztársaság* (Magvető, 2012) • **Tarcsay Zoltán** (1987) *Budapest–Bristol* • **Urbán Csilla** (1987) PhD-hallgató (ELTE BTK) • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* •

Ára: 350 Ft

9 772060 320008

14003